

קונטרס צלא דמהימנותא

בעניני מצוות החג וחובת הזמן

לע"נ

הגה"צ רי"א אלמר זצ"ל

בן כ"ק אדמו"ר מגור בעל פני מנחם זצ"ל
וחדב"נ להבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מ"ו שנה לפטירתו

נפ' א' סוכות תשמ"ז

בעהמ"ח ארי במסתרים, פרי ביכורים, אמת ליהודה

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

מוצאי שביעית, ערב סוכות תשס"ב לפ"ק

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806

ארץ ישראל (02) 587-0613

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

תוכן העניינים

סג	מצות חגיגת הרגל
ג	מצות שביחת מלאכה בסוכות
ה	מצות איסור מלאכה בסוכות
ז	מצות קרבן מוסף בסוכות
ט	מצות שביחת מלאכה בשמע"צ
יא	מצות קרבן מוסף בשמע"צ
יג	מצות איסור מלאכה בשמע"צ
טו	מצות לולב
יז	מצות סוכה
יט	מצות לשמות ברגלים
כא	מצות ראייה ברגל
כג	מצות שלא לעלות בלי קרבן ראייה
כה	מצות הקהל
כז	בענין אוצר ב"ד שנהגו בא"י בשנת השמיטה
לז	בדין לולב אי יש לו דין שביעית
מד	ב' מכתבי התעוררות לצורך הזמן
	תשו' הגרב"צ כלום אב"ד סארוואש ואויפאלו
נו	בענין מצהב"ע
	חידושים מתדב"צ הגאון רבי יהודה אריה אלטר זצ"ל
נט	בענין אצטבא כשרה, תולמ"ה, אין הדפנות מגיעים לסכך, אויר בסוכה
סא	הערה על קונטרס עמק מור

אנחנו מציגים פה ממצוות היום
שנלקטו מספר מצוות המלך [סמ"ה]
וגם קצת ענינים מענינא דיומא

שי"ח) לשבות ממלאכה ביום א' של סוכות (מ"ע קכ"ג)

צוה הקב"ה לשבות ממלאכה שאינה צורך אוכל נפש ביום א' של חג הסוכות,
שנאמר (ויקרא כ"ג ל"ה) ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם.

משרשי המצוה שכיון שיש לו קרואים מזומנים שבאו להתאכסן אצלו, כלומר
האבות הקדושים הכאים לחסות בסוכה ועל דרך שאנחנו מזמינים אותן בתפלות
אלו אשפוזין עלאין קדישין, וראוי לכבדם בכל האפשר וכבוד הראוי להם, ומן
הראוי שלא להתעסק במלאכה ועסק אחרת לכבודם כדי שתמיד מידי עברם
יסירו שנה שנה להניח ברכה אל ביתו. זה שאמר הכתוב מקרא קדש יהיה לכם.
ולכן מצוה להזמין עניים על שלחנו דכשמרצאים שמאכיל לעניים כולן מברכין
אותו, וח"ו להיפוך. גם כי מצות עשה לשמוח בתג הסוכות, שקראו התורה זמן
שמחתינו, ואם יהיה טרוד במלאכתו ועסקיו לא יהיה פנוי לשמחה של מצוה. גם
כי לפעמים ידאג על משא ומתן ויבטל משמחת התג לגמרי, וכל שכן בזמן הבית
שצריכין להיות פנוים לעלות לרגל ולהקריב קרבנות לה', י"ד שיכנה בהמ"ק
כמהרה בימנו, אמן.

ר"מ פ"א מיו"ט, סה"מ מ"ע קס"ו ל"ת שכ"ז, סמ"ג עשין ל"ז לאוין ע"ד, אר"ח תצ"ה, יראים קכ"ב.

משנה הלכות

[דיני ערב יו"ט] ואסור לעשות מלאכה
ערב סוכות מן המנחה ולמעלה, ר"ל
מנחה קטנה, ובעל נפש יחמיר לעצמו
ממנחה גדולה, והעושה בו מלאכה אינו
רואה סימן ברכה לעולם, ואפילו הרויח
בזו יפסיד ממקום אחר כנגדו (ר"מ שם
פ"ח הי"ז או"ח אר"ח ס"י רנ"א סעיף א' ובט"ז
סיק א').

שי"ח) [כלל מלאכת יו"ט] קיום המצוה,
עי' מש"כ במצות (רצ"ז רצ"ח ש' ש"א
שי"ח ט"י-י"א) וכל מלאכת שלש רגלים
חד הוא (ר"מ פ"א מהלי יו"ט ה"א).

[חלות החג] והנה יום ראשון של סוכות
חל ביום שחל בו ראש השנה לעולם,
וסימנו בגה"ז (עי' אר"ח ס"י תכ"ח ס"ב).

קונ' צלא דמהימנותא

ובחורה"מ עושה הקשרים, ויש ליזהר לקשרו עיר"ט (אוי"ח סימן תנ"א ס"א).

[תפירת עופות ממולאות ביו"ט] עופות שממלאין אותן בשר וביצים ותופרין בחוט, יש לתקן החוט ולהכניסו במחט קודם יו"ט, ובשעת הדחק ששכח יש להקל ביו"ט, נתעקמה המחט אסור לפשטה לאחר שתפר העוף, ונהגו לשרוף החוט כדי ליטול המחט ולא לחתוך ואם קשה לו לישרף חותך כדרכו (אוי"ח סי' תק"ט סי"ג ומג"א ס"ק ט' ועי' גם ס"א שם במג"א ס"ק א').

[טבילת כלים ביו"ט] כלים שצריכים טבילה או הגעלה או ליבון יעשה הכל מערב יו"ט (שם ס"ז ולעיל סי' שכ"ג ס"ז), ואם שכח או שנטרפה ביום טוב עיין אלף המגן סי' תרכ"ה סקל"ב, ויעשה שאלת חכם.

[כללים] וכל מי שאינו שוכח מכל מלאכה בסוכות ביטל עשה זו לבד מהלאו שבו, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

[הפרשת חלה ביו"ט] המפריש חלה ביו"ט לא ישרפנה, אלא יניחנה בכלי ויכנסה ובמוצאי יו"ט ישרפנה (ר"מ שם פ"ג ה"ח ט' או"ח סימן תק"ו ס"ד).

[לבישת הלבנים וטבילה ביו"ט] אשה שהגיע זמן לבישת לבנים ביו"ט צריכה להכין לה חמין מעיר"ט לרחוץ באותו מקום ובין ירכותיה, ותרחץ בידיים ולא בבגד שלא תבוא לידי סחיטה, ותלבש ותציע כדרכה, ויש מקומות שנהגו שלא ללבוש לבנים ביו"ט ובמקום שאין מנהג יש להתיר (ש"ך יו"ד סי' קצ"ט ס"ק י"ב בשם משאת בנימין סי' ה'), לא הכינה חמין מעיר"ט תרחץ בצונן ואפילו כל גופה. אשה שהגיע ליל טבילתה ביו"ט שא"א לחוף תחוף מעיר"ט, וכן אם חל הרגל יום ה' ר' ולייל טבילתה בליל שבת תחוף מעיר"ט (יו"ד סי' קצ"ט ס"ה). וצריכה ליזהר שלא ידבקו בידיה ובגופה מתבשילין המדבקין (שם בהגה), עיין יו"ד סי' קצ"ט פרטי דינים.

[איגוד הלולב] האוגד לולב ביו"ט אסור לעשות קשרים אלא עושה עניבה,

שיט) איסור מלאכה ביום א' דסוכות (ל"ת קצ"ה)

הזהיר הקב"ה שלא לעשות מלאכה שלא לצורך אוכל נפש ביום ראשון של חג הסוכות שהוא ט"ו בתשרי, שנאמר (ויקרא כ"ג ל"ה, ל"ה) דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחודש השביעי וגו' ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו.

משרשי המצוה כתבנו כבר במצוה שי"ח. ועוד יש טעם בדבר מה שכתבה התורה בסוכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם כי בסוכת הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, והם לא עשו שם מלאכה בצאתם ממצרים כי ארץ לא זרועה הוא, וצריך לקיימה דוגמתה. ואם יהיה מרוד במלאכה לפעמים לא יהיה לו פנאי חמן ליכנס ולישב בסוכה כלל מרוב עסקו ולישא וליתן בעניינה ובענייני דיומא, ויתקלקל המטרה ולא ידעו דורות הבאים כי בסוכות הושבתי את בני ישראל. ובא סוכות בזמן האסיף לרמוז על זמן אסיפת הארם מן העולם, ויקח מוסר מעץ השרה ועשב השרה העומדים דשנים ורעננים מניסן, והכל נותנים יכולה ופריה, ועם כל זה בהגיע החורף כל עשב הארץ יהיה לעפר, ועלה אילן יכול. ודבר בעתו מה טוב לעשות תשובה בימים ההם לישוב ברירת ארעי, ויתן אל לבו היותו בעולם הזה ארעי ויעשה חשבון עם נפשו ותשובתו מהרה תצמיח וטוב לו.

מראה מקומות עיין מצוה הקודמת.

משנה הלכות

י"ט, וכ"כ האתרוגים ז"ל, וכעת הדחק ששכח לבשל קודם או שלא ידע מזה קודם י"ט ואין לו קדרה אחרת מותר (שם בט"ז ס"ק ה').

שי"ט) (כלל מלאכת יו"ט) מדיני המצוה עיין מצוה הקודמת וכמה שציינתי שם. ודיני ששת ימי יו"ט הכל אחד הוא.

[טחינה כיו"ט] מותר לכתוש תמכא שקורין כריי"ן, ויש לשנות קצת מבחול (מג"א סי' תק"ד ס"ק ז'). ומותר לגרור גבינה כמורג חרוץ רי"ב אייזן וכן מצות (רמ"א שם ועי' מג"א ס"ק ח'), וכן קאקא"ו לעשות שיקולאדי (עי' שעי"ח שם) ומותר לטחון קאפי כרחיים של יד וככולם אם אפשר

[כלים חדשים כיו"ט] והנה יש אוסרים לבשל בקדרות חדשות כיו"ט ולכן נוהגין כשקונים קדרות חדשות ליו"ט, ובפרט בפסח, שמכשילין בהם קודם יו"ט, רמ"א א"ח סי' תק"ב (ס"ד). ויש מחלקין (מג"א שם ס"ק י"ד) דרק בכלים שאינם גלאזיר"ט, אבל כלים גלאזיר"ט מותר לבשל בהם כתחלה כפסח ושאר

לר"ה או לכרמלית, דיני חגרי ביר"ט
 כמו בשבת עיין א"ח סי' ש"א (ר"מ הלי
 יר"ט פ"ה ה"ג אר"ח סי' תקכ"ב ס"א וט"ז שם
 ס"ק א). מי שנתכווצו גידי שוקיו מותר
 לצאת במקלו (אר"ח שם ס"ג).

[להזהר מהוללות] וחייבים ב"ד וכל מי
 שבידו להזהיר את העם ביר"ט שלא
 יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה
 לשתות יין וכל שכן בשחוק וקלות ראש
 ולא ימשכו ביין שמא יבואו לידי
 עבירה, ולא נצטוינו על הוללות
 וסכלות ביר"ט אלא על שמחה שיש בה
 עבודת היוצר כי קרוש היום לארוננו
 ויהיו כולם קרושים (ר"מ הלי יר"ט פ"ו ה"כ
 כ"א אר"ח סי' תקכ"ט ס"ד).

יעשה על ידי שינוי וברחיים של חנוני
 אסור אפילו ביר"ט ב' (שם כשע"ת ס"ק ג).

[חליבה] אסור לחלוב בהמה שעומדת
 לחליבה או לגדל ולדות, אבל בהמה
 העומדת לאכילה מותר לחלוב אותה
 לקדרה שיש בו אוכלין (אר"ח סימן תק"ה
 ס"א). ובמקום מניעת שמחת יר"ט כגון
 שאין לו מה לאכול יש להקל אפילו
 בבהמה העומדת לחליבה, ויותר טוב
 אם אפשר לו לעשות החליבה ע"י
 עכו"ם לאוכלין (מ"ב ס"ק ד). ומותר
 לומר לעכו"ם להחליב בהמתו בשבת
 (אר"ח סי' ש"ה ס"כ).

[לצאת במקל] אין הסומא והזקן יוצא
 במקלו ולא הרועה בתרמילו ביר"ט

שכ) הקרבת קרבן מוסף בתג הסוכות (מ"ע קכ"ד)

צוה הקב"ה להקריב קרבנות מוסף בתג הסוכות, שנאמר (ויקרא כ"ג ל"ו) שבעת ימים תקריבו אשה, וזהו מוסף התג.

משרשי המצוה כי סך הפרים הקריבים כימי התג הם שבעים, ירמזו לשבעים אומות העולם ושרי מעלה הסוכבים כסא הכבוד מבחוץ. וסדר הקרבתם בכל יום ויום פוחת והולך, רמז למלכי האדמה שמתמעטים והולכים, ולכן קורין בהפטרה בתג הסוכות כל העכו"ם מתקבצים וכאים עם גוג ומגוג למלחמה על ירושלים, ואז יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה. והאלים והכבשים שרומזים על סטרא דקדושה, הם עומדים ולא מתמעטין. ועוד יש רמז כי ג' רגלים רומזים לימי חלדו של אדם שנחלקו לג' זמנים, ימי העליה וימי עמידה וימי הירידה, ותג הסוכות הוא בסוף הקיץ רמז לימי הירידה, ומטעם זה היו קרבנותיו הלך וחסור שבעים פרים כנגד שבעים שנה, ובשמיני עצרת ואם בנכורות שמנים שנה, בינה זאת.

טובה נ"ה, ר"מ פ"י מתמידין, טה"מ מ"ע נ"ו, סמ"ג עשין ר"ה.

משנה הלכות

ש"כ) [מספר קרבנות מוסף] ביום הראשון של תג הסוכות, לכד מקרבנות שמקריבין בכל יום, מקריבין מוסף היום שלשה עשר פרים ואלים שנים וארבעה עשר כבשים בני שנה כולן עולות, ושעיר חטאת אחד נאכלת, וכן כל יום ויום משבעת ימי התג מקריבין שני אילים וי"ד כבשים ושעיר חטאת בכל יום שוה (ר"מ פ"י מהלכות תמידין ה"ג), אבל הפרים פוחתין אחד בכל יום, כשני מקריבין שנים עשר, בשלישי אחד עשר, וכן לעולם עד שימצא קרבן יום שביעי פרים שבעה אלים שנים כבשים ארבעה עשר כולן עולות, ושעיר חטאת אחד (שם ה"ד). נמצאו סך הכל פרים הקריבים בתג שבעים, וכבשים צ"ח ואלים

ארבעה עשר, סך הכל קפ"ב כמנין יעקב.

[ניסוך המים] ומנסכין מים כל שבעת הימים על גבי המזבח, ודבר זה הלכה למשה מסיני (ר"מ שם ה"ו).

[שירה למוסף] בכל יום היו אומרים שירה בפני עצמה על מוסף היום (שם ה"א).

[סדר הקרבתן] וסדר הקרבתן לפי שהמשמרות כולן מקריבין כיו"ט וכ"ד משמורות הן, כיו"ט ראשון הי"ג פרים וב' אילים ושעיר כל משמר מקריב בהמה אחת, נשארר י"ד כבשים לשמונה

קונו' צלא דמהימנותא

הי"ד). סדר הקרבנות פרים ואחר כך אלים ואחר כך כבשים ואחר כך שעיר, ואף שבכל מקום חטאת קודם לעולה, הכא וגם בכל המועדים כמו בסוכות השעיר אחרון כסדר האמורים בתורה (שם פ"ט ה"ז).

[כללים] ונוהג בזמן הבית שיבנה במהרה בימינו, ועל הב"ד שיראו שהכהנים יקריבו הקרבנות.

משמרות, ששה משמרות מקריבין שנים שנים ושני משמרות מקריבין אחד אחד, בשני היו י"ב פרים ב' אלים ושעיר לט"ו משמרות, נשאר ט' משמרות ליי"ד כבשים, חמשה מקריבין שנים שנים וד' אחד אחד, וכן עד יום השביעי (שם הי"ב). ומי שהקריב פר היום לא היה מקריב פר למחר אלא חוזרין חלילה (שם הי"ג). חל יו"ט הראשון בשבת, היה שם מנחת נסכים של מוספין ותמידין ששים ואחד עשרון ולא היו מערבין אותו (שם

שכא) שכיתת מלאכה כשמיני עצרת (מ"ע קב"ה)

צוה הקב"ה לעם קדשו לשבות ממלאכה שאינה צורך אוכל נפש כיום השמיני של תג הסוכות, שנאמר (ויקרא כ"ג ל"ו) וכיום השמיני מקרא קודש יהיה לכם.

משרשי המצוה אמר ר' אלכסנדראי משל למלך שכאה לו שמחה כל ז' ימי המשתה, לאחר ז' ימים אמר המלך לכנו יודע אני שכל ז' ימי המשתה היית טרוד עם האורחין ועכשיו אני ואתה נשמח יום אחד ואיני ממריח עלך הרבה אלא תרנגול אחד ולישראל בשר, כך אמר הקב"ה כל ז' ימי התג ישראל עומקים כקרבנות של אומות העולם וכו' ועכשיו אני ואתם נשמח יום אחד ואיני ממריח עליכם הרבה אלא פר אחד ואיל אחד, וכיון ששמעו ישראל כך התחילו מקלסין להקב"ה ואמרו זה היום עשה ר' נגילה ונשמחה בו. ועל דרך הרמז כיום השמיני עצרת תהיה לכם זכרון לרמז לכם להשיב החוטא אל לבו כי ימי שנותינו שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, ואחר כך יקרא לתת חשבון מעשיו לפני יוצר כל ואין שם עוד מלאכת עבודה להשם ית"ש, ולכן צריך לתקן את אשר עוות, חזק עצרת תהיה לכם, ומי שטרח כערב שבת יאכל כשבת.

ביצה ח' מכות כ"א. ר"מ פ"א מ"ו ט"ט. סה"מ מ"ע קס"ז ל"ת שכ"ח. סמ"ג עשין ל"ח לאוין ע"ה. אר"ח ס"י תצ"ה.

משנה הלכות

מצוה ש"כ), ובשמיני עצרת חוזרים לפייס ככרגלים והיינו פייס לעצמו (ר"מ פ"י מתמידין הי"ג). ז' זמן לעצמו ר"ל שמברכין שהחיינו על הרגל ולא כמו בשבוע של פסח שאין מברכין שהחיינו. ר' רגל לעצמו, שאינו תשלומין לחג הסוכות אלא רגל בפני עצמו הוא (אף כי לעולת דאי' הוה תשלומין דראשון, עיין לקמן מצוה חפ"ט), ואנן השתא דמיתב יתבינן בסוכה, ברוכי לא מברכינן, דאנן קיי"ל כהא רשלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם (ביצה ד' ע"ב). ולכן אף שאנן בקיאין בקביעא דירחא יתבינן בשמיני בסוכה משום מנהג אבותינו בידינו

שכ"א) כבר כתבנו לעיל במצוה (שי"ח) קצת הלכות, וכל דיני ג' רגלים שוים כדיניהם לענין זה.

[פז"ר קש"ב] ובשמיני עצרת אמרו ז"ל (סוכה דף מ"ח ע"א) רגל בפני עצמו הוא לענין פז"ר קש"ב. פ' ר"ל פייס לעצמו, כי כרגלים כל משמרות כהונה עולים לרגל וקרבות הבאות חובה מחמת הרגל כולם זוכין בהקרבנות כשוה, ואין המשמר של אותה השבוע מעכבת עליהם ולא היו מטילין גורל בז' ימי החג לפי שהקרבנות היו מרובים והיו מקריבין על הסדר וחוזר חלילה (עיין

ס"ק א'). ק' קרבן בפני עצמו (ר"מ הל' חמידין שם ה"ה, עיין מצוה שכ"ב). ש' שיר לעצמו לענין שיר של יום, ושיר שלו למנצח בנגינות על השמינית (תוס' סוכה דף מ"ז ע"א ד"ה שיר, תוס' ר"ה ד' ע"ב ד"ה פז"ר קש"ב). ב' ברכה בפני עצמה, שאומרים יום שמיני עצרת החג הזה (ע"י ר"מ בסדר התפילות, א"ח סימן תרס"ח סעיף א' וט"ז ס"ק א' ומג"א ס"ק א').

[כללים] ונוהג בכל מקום ובכל זמן והעובר עליה ועשה מלאכה שלא לצורך אוכל נפש בטל עשה זו מלבד הלאו המבואר בסמוך.

שישבו משום ספיקא דיומא, ומיהו לא מברכינן אף דביו"ט שני מברכינן נמי מכח מנהג, הכא כי היכי דלא ליחזי תרתוי דסתרי דמקדשין ואומרין שמיני עצרת הזה ותיכף לברך לישב בסוכה (ר"מ הל' סוכה פ"ו הי"ג א"ח סימן תרס"ח ס"א). והא דלא חיישינן כן בפסח ומברכינן על הספירה משום דלא כהדדי נינהו, ומטעם זה יש נוהגין לברך לאחר הסדר, ובלישב בסוכה א"א לפי מנהגינו שמברכים בסעודה, ויש אומרים משום דספירה דאורייתא, ועוד אמרו דספירת כל הימים תלוי ג"כ בספירה זו עד שבועות, ועוד טעמים אחרים (עיין ט"ז א"ח סי' תרס"ט ס"ק א' וע"י מג"א סימן תפ"ט

(שכב) קרבן מוסף בשמיני עצרת (מ"ע קב"ו)

צוה הקב"ה להקריב קרבן מוסף ביום השמיני של חג, וזהו מוסף של שמיני עצרת, שנאמר (ויקרא כ"ג ל"ו) והקרבתם אשה לד' עצרת הוא.

משרשי המצוה מה שביארנו בשאר מוספי יו"ט. גם מה שרמזנו לעיל כי קרבנות החג רומזים על אומות העולם, ולית לן מגרמיהו כלום, ולכן בשמיני עצרת נקריב קרבן שיכפר בעדינו ביחוד ונתפלל לה' לטובתינו ולטובת ביתנו, כמו שאמרו בזהר שאל מה דבעי ואתן לך. ולזה אמרו ז"ל שמיני רגל בפני עצמו הוא, כי אין לנו בתערובת האומות, ובשמותינו אל יתערב זר. ולכן צריך קרבן בפני עצמו כי יום זה קדוש הוא לנו ולא לקינו. והוקבע יום זה לרגל בפני עצמו שאינו בכלל חג הסוכות, לרמז שהוא סוף המועדים כולם וצריך לשמח בו בשמחה בפני עצמו ולכלול בו כל התפילות של הרגלים, ואין ראוי לשמח קודם שנקריב קרבן מיוחד להקב"ה כדרכיב והקרבתם אשה לד' עצרת הוא פר אחד איל אחד, ר"ל קודם נקריב אשה לה' ואז נשמח בו כלנו כד"א עצרת תהיה לכם, ר"ל שהוא שלנו. ועד"ה משלו ז"ל שמיני עצרת למלך שהיתה לו בת נאה והשיאה וחרד המלך לרוד עמה בסוד בת היתה לו לאברהם ובכל שמה, ועיין ס' הבהיר חתיכת שדה סמוכה לגן גדול, ובמצ"ד מצוה קט"ז. ר"מ פ"י סתמידין, סה"מ מ"ע נ"א, סמ"ג עשין ר"ז.

משנה הלכות

הזה, אבל במס' סופרים פ"ט פירשו ברכה שהיו מברכין לתפלת חיי המלך על שם (מלכים א' ה' ס"ו) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך, עיין תוס' סוכה (מ"ח ע"א ד"ה רגל בפני עצמו). ור"ת פי' רגל בפני עצמו שטעון לינה בפני עצמו, ומיירי אפילו מי שלא הביא קרבן, רמי שהביא קרבן ממילא חייב בלינה מפני הקרבן, שהכי דינא דכל מי שמביא קרבן לכהמ"ק טעון לינה (תוס' יומא דף ג' ע"א ד"ה פזיר קש"ב, ועי' גם תוס' פסחים צ"ה ע"ב ד"ה טעון לינה). [ושליח שהביא קרבן אי טעון לינה כתבתי

שכ"ב] [קרבנות מוסף היום] קרבן מוסף של שמיני עצרת מפורש בפ' פנחס, פר אחד איל אחד ושבעה כבשים כולן עולות, ושעיר חטאת אחד נאכל לכהנים (ר"מ ה"ל תמידין פ"י ה"ה). והכהנים היו מפייסין מי מקריב כדרכן לעולם כיון רבשמיני עצרת חזרו המשמרות כמ"ש לעיל (מצוה שכ"א), עיין ר"מ פ"י מתמידין (ה"יג) ופ"ז מכלי המקדש (ה"ח).

[שאר פירושים בפז"ר קש"ב] ורע רהבאתי בסמוך (עיין מצוה שכ"א) ברכה לעצמה היינו שמברך שמיני עצרת החג

קונ' צלא דמהימנותא

[כללים] ונוהג בזמן הכית והיא מצוה מוטלת על הצבור, ויותר על הב"ד שיראו שיקריבו זכרי כהונה, וכן בכל הקרבנות צבור הם מן המצות המוטלות על הצבור ועל הב"ד לראות שיקיימו הכהנים, ואם עכבו הכהנים ולא הקריבו אולי המשמר שלא הקריב עובר ביותר על העשה, שעליהם מוטל להקריב.

כמקום אחר דטעון]. ור"ח פירש רגל בפני עצמו לענין אכלות, כדאיתא כמור"ק (דף כ"ד) דביום אחד לפני סוכות וסוכות ושמ"ע הרי אלו עשרים ואחד יום. ודע דגם כאן סדר הקרבנות הפר קודם לאיל ואיל לכבשים והשעיר לאחרונה, עיין לעיל מצוה ש"כ (ועיי' ר"מ הל' תמידין פ"ט ה"ז).

(שכג) איסור מלאכה בשמיני עצרת (ל"ח קצ"ו)

זהויר הקב"ה שלא לעשות מלאכה שלא לצורך אוכל נפש בשמיני עצרת שהוא יום כ"ב בתשרי, שנאמר (ויקרא כ"ג ל"ו) ביום השמיני מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו.

משרשי המצוה מה שביארנו במצוה (שכ"א), ושמו מוכיח עליו עצרת שפירושו לשון עכבה שתעצרו ה"לכם", היינו העבודה. ורז"ל אמרו שנקרא עצרת לפי שהוא סוף המועדים, ועל דרך משל כאלו אמר הקב"ה לישראל עכבו עמי יום אחד קשה עלי פרודתכם. וודאי מן הראוי ביום שבקש המלך מבניו לעכב עמו ולשמוח עמו שנהיה במלים מעבודה בו ביום כדי שנוכל לפנות עצמינו ומחשבותינו ולשמח לו ית"ש. וממעם זה נהגו לשמוח בשמחת התורה ולהקיף בה השלחן כדרך הכלה שמקפת לחתן, ומחבקים ומנשקים התורה בזמירות וריקודין וקורין חתנים, הכל כמשוש חתן על כלה. כי בקש המלך עכבו עלי עוד יום אחד, ומשמחים בבת המלך עם המלך בחדרו שהוא מקדש מעט. ועד"ה עוד מעם על דרך שאמרו חייב אדם לפקוד את אשתו בצאתו לדרך, והכא בשמיני עצרת שכבר עברו כל הימים טובים, וכל אחד ואחד יוצא לדרך, חייב לפקוד ולחבק ולשמוח בתודה, תואר כלה, והוא רחום.

מראה מקומות עיין מצוה שכ"א.

משנה הלכות

חייב אלא אחד דקיי"ל אין חלוק מלאכות ליר"ט, ובשבת חייב על כל אחת ואחת (ר"מ פ"א מהל' יום טוב ה"ג).

[שמיני עצרת ספק ז' דסוכות] וכתב רש"ל בתשובה (סימן ס"ח) דאין לקדש ולאכול בליל שמיני עצרת עד שתחשך ודאי, דקודם צאת הכוכבים אכתי סוכות הוא, ועיין או"ח סי' תרס"ח מחלוקת האחרונים כוזה (ט"ז שם ס"ק א' ומג"א שם ס"ק ג'), ולכתחילה ודאי יש לנהוג כמהרש"ל. ומצוה להרבות בסעודה בשמ"ע (מג"א סי' תקכ"ט ס"ק ג'). ויש

שכ"ג) [כללי מלאכת יר"ט] איסור מלאכה בשמיני עצרת ככל שאר ימים טובים, וכל דיני שלש רגלים לענין איסור מלאכה אחת הם. וכל מלאכה שאסור לעשותה בשבת אסור לעשותה בשמיני עצרת, והכלל אין בין יר"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד (ר"מ פרק א' מהל' יום טוב ה"א). ולענין עונשין יש חלוק, דכיר"ט העובר במזיד לוקה ובשוגג אינו מביא קרבן (שם ה"ב) ובשבת במזיד חייב מיתת כ"ד ובשוגג מביא קרבן (ר"מ פ"א מהל' שבת ה"א). עשה מלאכות הרבה בהתראות הרבה אינו

קוני' צלא דמהימנותא

במחבר), ולצורך גדול כגון שצריך הנרי סוכה בבית יש להקל (עי' מג"א סי' אר"ח שם ס"ק ב').

[מלאכת חול המועד] ועיין חינוך כאן ובשו"ע דיני מלאכת חוה"מ כי רבים הם, והעיקר כי דבר האבד שמפסיד מן הקרן מותר בחוה"מ, אבל מה שאינו מרויח אינו מקרי דבר האבד (אר"ח סי' תקל"ח ס"ד), ומ"מ ביום דשוקא וכדומה יעשה שאלת חכם (שם ס"ה). וכן מי שאין לו מה לאכול וכיוצא בה שמוכרת לעבוד יעשה שאלת חכם (שם ס"ד).

[כללים] ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות בארץ ישראל יום אחד ובחור'ל ב' ימים, ומצוה להרבות בשמחה בש"ת.

נוהגין שהתנוקות סותרין הסוכה ומבערין אותה בש"ת ויש למחות בידם (מהרי"ל מובא בר"מ סוף סימן תרס"ט). ואסור להכין כיו"ט לצורך ליל יו"ט שני, ולכן אסור להעמיד השלחנות והספסלים בבית בשמ"ע לצורך הלילה, וכן להעמיד הנרות לצורך הלילה אסור (הגהמי"י הל' סוכה פ"ו ה"ד אות א' או"ח סי' תרס"ז בהגה), ואם יש לו הנאה בסדור השלחנות והמנורה גם כיו"ט ראשון (שמ"ע), כגון שלא יראה הבית כחורבה מותר (פמ"ג שם א"א ס"ק ג'). נוי סוכה אסורים בשמ"ע בארץ ישראל, ובחור'ל שעושים שני ימים טובים אסור גם בתשיעי שהוא ספק שמיני, חל שבת במוצאי יו"ט האחרון של חג נוהגים שלא להסתפק מנוי סוכה עד מוצאי שבת (ר"מ הל' סוכה פ"ו ה"ט"ז ס"ז אר"ח שם

(שכר) מצות לולב (מ"ע קכ"ב)

צוה הקב"ה לטול כידניו כיום ראשון של חג הסוכות לולב אחד ואתרוג אחד ושני כדי ערבה ושלשה כדי הדם, שנאמר (ויקרא כ"ג מ') ולקחתם לכם כיום הראשון פרי עץ הדר וכפת תמרים וענף עץ עבות וערכי נחל וגו'.

משרשי המצוה בהיות החג הזה חג אסיף התבואות, והוא זמן שמחתינו, רצה הקב"ה לזכות אותנו שתהיה שמחתינו שלמה שמחה גופנית ורוחנית בזכרינו מצותיו כ"ה. וכחך כד' מינים אלו שהם דוגמת איברי האדם, אתרוג דומה ללב שבו תלוי כל המחשבה, ערבה דומה לעינים שהם תרי פרסורי דעכירה, דכתיב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וההדס דומה לשפתים שהוא מקום הדבור, והלולב דומה לשדרה שהוא בנין כל גופו של אדם. ובהסתכל אדם באלו המינים יכוין מחשבתו לעבודתו, ולא יתנאה ויתגשש כרוכ תבואתו לסוד אחר מראה עיניו. עוד רמזו כי אתרוג מרמז לצדיק, וערבה לאין כו טעם וריח, וההדס לריח בלא טעם, ולולב לטעם בלא ריח, ומצוה לאגדם יחד ולהכניסם כולם בכלל ישראל, אלא שהאתרוג לחושד והשלשה אגודים לחוד מוכנעים לאתרוג. גם כי כתג גדונים על המים, והד' מינים אלו רוב גדולם על המים, ולכן באת המצוה ליקח ממינים אלו ולרצות על גשמי ברכה, ואם אף כי אין בנו מעשים כבר נשבע שלא יוסיף לקלל האדמה ולהשחית פירותיה בעבור האדם, וכהם מרצים על המים.

סוכה פרק ג' ד, ר"מ הל' לולב, סה"מ מ"ע קס"ט, סמ"ג עשין מ"ד, סמ"ק קצ"ג, ידא"ס קכ"ד, אר"ח סי' תנ"א.

משנה הלכות

חסר לו מין אחד לא יצא כלל, יש לו כולן ולקחן בזה אחר זה יצא (ר"מ הל' לולב שם ה"ה ו', אר"ח שם סי"ב). ובמקום אחר נסתפקתי בלקח בזה אחר זה ונשרף המין שלקח קודם שלקח השני אם יצא, עיין שו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' ס"ד). ואינו יוצא בנטילה אלא דרך גדילתן, הפך אחד מן המינים לא יצא (ר"מ שם הל' ו' ומ"מ שם אר"ח שם סי"ב וט"ז שם סי' כ"ז).

שכ"ד) [נטילת לולב] קיום המצוה. לוקח אדם לולב וג' הדסים ושני ערבות אגודים יחד בימין, ואתרוג לבדו בשמאלו (ר"מ הל' לולב פ"ז ה"ו ד' אר"ח סי' תנ"א סי"א ב'), ומברך על הלולב מפני שהוא הגבוה במינו (ר"מ שם ה"ו אר"ח שם סי"ה), ומקיפן ומנענע קצת ויצא ידי מצותו מן התורה, ומדרכנן צריך לעשות נענועים לכל הרוחות (ר"מ שם ה"ט אר"ח שם סי' י"א), וארבעתן מצוה אחת הן ואם

קונ' צלא דמהימנותא

[שאר פרטים] וכל היום כשר לנטילה (ר"מ שם פ"ו ה"י שו"ע סי' תרנ"ב ס"א). שיעור הלולב ד' טפחים או יותר, והדס וערבה לא פחות מג' טפחים (ר"מ שם ה"ח אר"ח סי' תרנ"ג ס"א), ואתרוג לא פחות מכביצה (ר"מ שם אר"ח סי' תרמ"ה סכ"ב). ואין נוטלין בשבת, ואפילו חל יום ראשון בשבת, גזירה שמא יעביירו ד"א ברשות הרבים (ר"מ שם ה"ג י"ז י"ח אר"ח סי' תרנ"ח ס"ב ובט"ז שם ס"ק ב'). לולב הגזול והיבש ושל אשרה פסול (ר"מ שם פ"ח ה"א אר"ח סימן תרמ"ה ס"ה תרמ"ו סי' תרמ"ז ס"ב תרמ"ח ס"א, וסימן תרמ"ט ס"א ג'). ובחדושי הארכחי (ע"י שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' נ"ז-נ"ט, ח"ג סי' קל"ח קליט ק"ס חידושי פסחים דף ל"ג ע"א) בלולב של איסורי הנאה אי יצא. והרבה דינים יש בד' מינים והקונה אותם ידע אותם או יעשה שאלה כי בקל יוכל לפסול הכל ויציא כסף ויברך לבטלה ולא יקיים המצוה. וכן הלוקחים הדסים שאינם משולשים אינם מקיימין המצוה (אר"ח סי' תרמ"ו ס"ג). ונוהג בכ"מ ובכ"ז בזכרים ונשים פטורים שהוא מ"ע שהז"ג וקטנים צריך לחנכם.

[מברך עובר לעשייתן] וצריך לברך עובר לעשייתן, ומאחר שכיון שהגביהו יצא יש נוהגין שנוטלין אתרוג הפוך ומברכין ואח"כ הופכין כדרך גדולחן (אר"ח שם ס"ה), ולשיטתם היה צריך להפוך גם השאר מינים, עיין שו"ת משנה הלכות הנ"ל, ויותר טוב לכון בשעת נטילה שלא לצאת עד לאחר הברכה דהיפוך כוונה מועיל שלא יצא (ט"ז שם ס"ק ה' וביאור הגר"א שם).

[לכם] ביום ראשון אינו יוצא באתרוג שאינו שלו או של שותפין, דבעינן לכם, ואם קנו שותפין אחד נותנו לחבירו במתנה, ואם לאו אף אחד לא יצא (ר"מ שם פ"ח ה"י י"א אר"ח סי' תרנ"ח ס"ג ז'). ומתנה על מנת להחזיר מועיל (ר"מ שם ה"י אר"ח שם ס"ד). ואסור לקנות אתרוג מקטן המוכר אתרוגים, וכן שאר ד' מינים, כי קטן אינו בר קנין נמצא דאין האתרוג שלו, ויש להזהיר על זה בפרט בערכות שקונים אותן מהתינוקות ע"פ רוב ואין יוצאין בהם בראשון (עיין שו"ת כח"ס סי' קכ"ח, וע"י אר"ח שם ס"ח).

(שכה) מצות סוכה (מ"ע קכ"ח)

צוה הקב"ה לישב בסוכה כל זכר בישראל כל שבעת ימי התג, שנאמר (ויקרא כ"ג מ"ב) כסכת תשבו שבעת ימים, ויום ראשון הוא ט"ו בתשרי.

משרשי המצוה מה שביאר הכתוב למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים. ומסכם בענני כבוד שלא זיק להם השמש ביום והקרח ללילה. ולהאומרים כי סוכות ממש עשו להם במדבר יהיה הזכר לציאת מצרים ושהלכו במדבר ארבעים שנה ולא הכם שרב ושמש (מצ' ה'). ובאה המצוה בזמן האסיף, שרצה הקב"ה להסתיר את ישראל בכנפיו אחרי שנטהרו מעונותיהם ביוה"כ, שכן היו ישראל במדבר אחר שנטהרו מטומאת מצרים וגילוליהם. ולפי שענני כבוד לא קלטו רק ישראל לבד לפיכך כל האורח בישראל ישבו בסוכות ולא עכו"ם. ועד"ה כי האסיף הוא זמן אסיפה, לרמוז אסיפת האדם וצאתו מביתו החוצה מחוץ למחנה, ויעשה חשבון עם נפשו כי קרוב יום ה', ויחשוב שדירתו בעוה"ז ארעי הוא ועי"ז יתקן מעשיו לה'.
סוכה פרק ב', ר"מ הל' סוכה, סה"מ מ"ע קס"ח, סמ"ג עשין מ"ג, סמ"ק סי' צ"ג, ידאים קכ"ג, או"ח סי' תרכ"ה.

משנה הלכות

או"ח שם ס"ב). לילה ראשונה מצות עשה לאכול כזית פת בסוכה, ואפילו ירדו גשמים יקדש ויאכל כזית, ובשאר ימים אם רצה להתענות פטור מן הסוכה אלא שצריך לאכול פת מפני החג (ר"מ שם ה"ז או"ח שם ס"ג ועיקר שם בט"ו). ואסור לישן ארעי חוץ לסוכה (ר"מ שם ה"ו או"ח שם ס"ב).

שכ"ה) [דיני ישיבת סוכה] קיום המצוה. כל ז' ימי החג עושה ביתו ארעי וסוכתו קבע, אוכל ושותה ומטייל וישן בסוכה (ר"מ הל' סוכה פ"ו ה"ה או"ח סי' תרל"ט ס"א), יש לו לדבר עניני עסק יכנס לסוכה ואל יכנס לביתו (או"ח שם בהגה וט"ז שם ס"ק א'), כללו של דבר כל מה שעושה בכיתו כל השנה עושה בסוכה כל שבעה. ואל ידבר דברים בטלים בסוכה מפני קדושתה (באה"ט שם ס"ק ב' בשם של"ה פמ"ג שם מש"ז ס"ק א'). ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה, אבל אוכל פירות ושותה מים וכל דבר ארעי חוץ לסוכה אם רצה, ומדת חסידות שאפילו לא לשתות מים מחוץ לסוכה (ר"מ שם ה"ו

[הפטורים מסוכה] חתן ושושביניו פטורין מן הסוכה (ר"מ שם ה"ג או"ח סי' תר"מ ס"ו). חולה ומשמשי פטורים מן הסוכה (ר"מ שם ה"ב או"ח שם ס"ג). וכן מצטער פטור מן הסוכה, והוא שבא לו הצער בסוכות (ר"מ שם או"ח שם ס"ד),

קוני' צלא דמהימנותא

ותלוש מן הקרקע ואינו מקבל טומאה. לא יסכך בירקות שיכולו ולא בדבר הנושר ממנו ולא בדבר שריחו רע (ר"מ שם פ"ה ה"א אר"ח ס"י תרכ"ט ס"א י"ד). נסרים שיש בהם ד' טפחים אין מסככין בהם (ר"מ שם ה"ז אר"ח שם ס"ח).

[שאר פרטים] סוכה שאולה ואפילו גזולה כשרה (ר"מ שם הב"ה אר"ח ס"י תרל"ז ס"ב ג') ועיין מג"א (שם ס"ק ב'). ומצוה להדר ולנאותה ככל מה דאפשר לכבוד המצוה, ונויה אסור כל ימי החג (ר"מ שם פ"ו ה"ז אר"ח ס"י תרל"ח ס"ב). וכל ישראל יוצאין בסוכה אחת (סוכה דף כ"ז ע"ב). ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים, וקטנים חייבים משום חנוך, ויש להזהיר על המקילין שלא לישן כי החיוב שינה כמו אכילה (ר"מ שם ה"ז אר"ח ס"י תרל"ט ס"ב). נשים פטורות מסוכה דהוה מ"ע שהז"ג (ר"מ שם ה"א אר"ח ס"י תר"מ ס"א).

אבל אם עשה לכתחילה סוכה באופן שיצטער חייב בסוכה (ע"י רמ"א שם).

[שיעור סוכה] שיעור גדול הסוכה לא פחות מז' טפחים על ז' טפחים (ר"מ שם פ"ד ה"א אר"ח ס"י תרל"ד ס"א), וגובה י' טפחים (ר"מ שם אר"ח ס"י תרל"ג ס"ח). עשאה למטה מי' פסולה עשאה גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה (ר"מ שם אר"ח שם ס"א ח'). וצריך להיות לה ג' דפנות. אין לו אלא שתי דפנות זו כנגד זו עושה דופן רחב יותר מד' בתוך ג' טפחים מדופן שלמה ועושה לה צורת הפתח, היו ב' דפנות זו אצל זו כמין ג"ם עושה דופן שיש בו טפח על טפח ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות וכשרה וצריך לעשות לה צורת הפתח (ר"מ שם ה"ב ג' א"ח ס"י תר"ל ס"ב ג' ד' ה'), ולפי שאין הכל בקי אין להכשיר לכתחלה רק כג' דפנות שלמות (אר"ח שם ס"ה בהגה).

[הסכך] הסכך צריך שתהא גידולו מן הארץ (ופסולת גורן וקב מצוה מן המוכח)

(תפח) לשמוח ברגלים (מ"ע ר"א)

צוה הקב"ה לשמוח ברגלים, שנאמר (דברים ט"ז י"ד) ושמחת בתוך.

משרשי המצוה שראוי לאדם לשמוח על אשר בחר בנו הקב"ה מכל עם להיות לו לעם סגולה וגוי קדוש, ונתן לנו התורה ומצות ולעבדו בשמחה על אשר וכינו לכך, ולפי שאדם דואג רוב ימיו, וכל ימיו כעס ומכאובים, ואין צהלה על פניו, צוה הקב"ה לשמוח בזמנים קבועים עכ"פ, ולהודות לפניו על הטובה. וחייב לשמח אשתו ובניו ובני אתו ברגל, כי עיניהם תלויים בו. ולפי שכרבות הטובה תבא השמחה לפעמים שלא לשם שמים, כי כן דרך העשירים לעשות סעודה ולתת לחם לכל אדם בהיותם מצליחים ומתברכים בתרומותיהם, ולכן בא הצייווי שיהא הכל לשם שמים, התג לה' תחוג לה' אלקך. והבטיח והיית אך שמח, שאם ישמח ויגל בתג יהיה שמח וטוב לב בכל השנה, כי כן טבע המציאות השמח בחלקו ששון ישיג והנאנח בלי סיבה יאנק דום כל הימים (ועיין אברבנאל).

פסחים ק"ט חגיגה י' קדושין ל"ד. ר"מ פ"א מחגיגה ופ"ז משביתת יו"ט. סה"מ מ"ע נ"ד. סמ"ג עשין רכ"ט. או"ח ס"י תקכ"ט.

משנה הלכות

להביא קרבן כאנשים או דרק בעלה משמחה משלו (עי' ראב"ד ולח"מ שם שאג"א ס"י ס"ז מנ"ח). וכתב הרמב"ם פ"ב דחגיגה (ה"י"ג) לא יביא אדם קרבן תודה ביום י"ד, ואם הביא יוצא בה ידי חובת שמחה, ותמה מהר"י קורקוס כיון דאין תודה נאכלת אלא ליום ולילה האין יוצא בה ידי שמחה, ועיין לח"מ שם ובספרי שו"ת משנה הלכות ח"ג (ס"י ר"ו עז ס"י ר"י) שהארכתי הרכה בזה בס"ד.

[בזמן הזה] ואמרו ז"ל (פסחים דף ק"ט ע"א) אין שמחה אלא בכשר ויין, ונחלקו הפוסקים אי בזמן הזה איכא מצות שמחה בכשר כיו"ט דאורייתא או

[גדרי המצוה בזמן הכית] מצות עשה מן התורה לשמוח ברגל, והוא שבעת ימי הפסח, יום א עצרת, ושמנת ימי חג הסוכות, ובזמן שבית המקדש קיים אדם עולה לירושלים לחוג (ר"מ פ"א מה' חגיגה ה"א), אם היו בידו קרבנות הראייה יביאם או יעלה עמו כסף לקנות הקרבן, ומביא שלמי שמחה כלומר קרבן אחד יתר על שלמי ראייה וחגיגה, שמביא בכל יו"ט ולא נתנו חכמים שיעור בכמה (שם ה"ג).

[נשים ושאר פרטים בזמן הכית] ונשים גם כן חייבות בשמחה זו (שם ה"א), ונחלקו הראשונים ז"ל אם החיוב עליה

קונו' צלא דמהימנותא

שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך שכרות, ומצוה לשמח הנפש ביו"ט בהרכבה תורה ותפילה (ר"מ פ"ו מהל' יום טוב ה"כ א"ח שם ס"ג), ק"ו אם על הגוף נצטוינו לשמחו כל שכן הנפש, ואין שמחה לנפש אלא בתורה, שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות ויהיה כל כוונתו לשם שמים.

מדרכנן (מניח). וחייב אדם לשמח אשתו ובניו בבשר ויין וללבוש בכגדים נאים ומיני מתיקה, וחילוק פירות לנערים ונשים, כל אחד כפי מה ששמח בו, וחייב לשמח עניים, ומי שאינו משמח עניים אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו (עי' מ"ב סי' תקכ"ט ס"ק י"ז). ואף על פי שאכילה ושתייה במועדים מצות עשה, לא ימשוך ביין ובשחוק ובקלות ראש כי זה הוללות, ולא נצטוינו אלא על שמחה של מצוה שיש בה עבודת ית"ש, ואי אפשר לעבוד ה' לא מתוך

תפט) להראות כל זכר בירושלים ברגל (מ"ע ר"כ)

צוה הקב"ה להראות כל זכר הראוי לעלות בבית הבחירה בירושלים שלש פעמים בשנה, בפסח, שבועות, וסוכות, שנאמר (דברים מ"ז מ"ז) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך.

משרשי המצוה לפי הפשט כדי שיראו כל ישראל ענין העבודה לה' ומעלת עובדיה כוהני ה' הקדושים, וילמדו ליראה את השם. ועל דרך שאמרו רז"ל במצות הקהל אם אנשים באים ללמוד נשים לשמוע וכו'. לכך כי כשהם נראים מאת פני ה' מקבלת נשמתן של ישראל שפע רב בתלמוד התורה, ונעשית נשמתן מעיין המתגבר, בסוד והיה ענין רואות את מוריך. כי כשהאדם רואה את פני רבו שכלו ותבונתו מתגברת, וכן מצינו במשה רבינו שזכה פה אל פה אדבר בו, זכה לכינה על הקודמים לפניו ולבאים אחריו, וכל התורה נקראת על שמו. ולפיכך כשיתראה שלש פעמים בשנה לקבל את פני האדון ה' יקבלו נשמתן תוספות חידוד להבין סודות התורה. ואם כיליד אשה אמר אלמלא ראיתיו מלפניו הייתי מחודד מפי, ק"ו בן בנו של ק"ו להזוכה לקבל פני השכינה שלש פעמים בשנה, ח"ש רצונינו לראות את מלכינו.

חגיגה פ"א, ר"מ פ"א מחגיגה, סה"מ מ"ע נ"ג ל"ת קנ"ו, סמ"ג עשין רכ"ח לאוין ש"ס.

משנה הלכות

המצוה ויש לו תשלומין כל שבעה, ואם לא הביא בכל יו"ט עבר גם על לא דולא יראו פני ריקם (שם ה"א). וראיית פנים יכול להיות בליה, וישלח הקרבן מלפניו או לאחריו ביום (מנ"ח).

[הפטורים] ואלו הם פטורים מראייה, נשים, ועבדים, אלם, חיגר, אפי' חיגר ברגל אחת, טמא, ערל, חקן, חולה, ורך וענוג שאינן יכולין לעלות ברגליהן. טומטום ואנדרווינוס, וכל מי שאין לו קרקע בארץ ישראל פטור מלעלות (ר"מ שם פ"ב ה"א). תציו עבר וחציו בן חורין דעת רש"י (חגיגה ב' ע"א ד"ה משנה ראשונה)

תפט) [גדרי המצוה] מצות עשה על כל זכר מישראל שיעלה ויראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון של שלש הרגלים, והם פסח, שבועות, סוכות (חיוני). לא בא ביום הראשון יש לו תשלומין כל שבעת ימי הפסח, וכן בעצרת יש לו תשלומין ז' ימים עם יום הרגל, ובסוכות יש לו תשלומין שמונה ימים, דשמיני עצרת תשלומין דראשון הוא לענין זה (ר"מ פ"א מהל' תגינה ה"ד ז'). עבר הרגל ולא בא, בטל מצות עשה זו, ועל זה נאמר מעוות אשר לא יוכל לתקון (שם ה"ח). וצריך להביא קרבן בעליתו (עין מצוה ת"צ), לא הביא קרבן לא קיים

קוני' צלא דמהימנותא

או לשלוח קרבן (תוסי' תגיגה ט' ע"א ד"ה
כין דלא חזי בראשון, הובא במנ"ח).

[שאר פרטים] ונסתפקו רבותינו
האחרונים ז"ל (נודע ביהודה מה"ח או"ח סי'
צ"ד) אי בזמן הזה חייב אדם לקבל פני
רבו ברגל, ואשרי מי שזוכה לקבל פני
רבו בכל יום כהאי תלמוד ירושלמי.
ונוהג מצוה זו בזכרים בזמן שבית
המקדש קיים. יה"ר שיבנה במהרה
בימינו.

ותוסי' (תגיגה ד' ע"א ד"ה לא מצרכה) דחייב
ורמב"ם (שם) פוטר. חרש אפילו באזנו
אחת, ושוטה וקטן שאינו יכול לעלות
ברגליו (שם), ואם יכול לעלות חייב
מדרבנן (שם ה"ג). סומא אפילו בעין אחת
פטור (שם ה"א). אירע בו אחד מן
הפטורין ביום ראשון כגון ששבר רגלו
או שניסמא עינו אע"פ שחזר ונתרפא
בשני פטור כל החגף דכל החג תשלומין
דראשון הוא (שם ה"ה). היה חייב
בראשון ונעשה חגר בשני, חייב לעלות

קונו' צלא דמהימנותא

כג

(תצ) שלא לעלות לבית הבחירה בלי קרבן (ל"ח רפ"ח)

הזהיר הקב"ה שלא לעלות לבית הבחירה בלא קרבן והוא הנקרא עולת ראיה, שנאמר (דברים ט"ז ט"ז) ולא יראו פני ריקם.

משרשי המצוה שמן הכבוד, כיון שבאים להקביל פני השכינה, אין ראוי לראות פניו ריקם. שכן דרך הבאים לראות פני המלך להביא עמהם דורון לשלחן המלך, והוא העולה, גם למשרתי המלך, והם שלמי חגיגה ושלמי שמחה, שלא היה אוכל אותם לבדו. וכ"כ ז"ל כשיזבח אדם שלמי חגיגה ושלמי שמחה לא יהיה אוכל אותו הוא ובניו ואשתו בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה, אלא שחייב לשמח העניים והאומללים, שנאמר ובא הלוי והגר והיתום והאלמנה, ומאכיל את הכל ומשקם לפי עשרו. וגם יעקב אבינו אמר א"כ איפוא זאת עשו קחו וגו' מנתה - לארון הארץ. ועד"ה לא בכל פעם שיתראה בעזרה צריך לקרבן אלא ברגלים בלבד, שהוא זמן שמחת חתן וכלה, וחייב לבא לבית חתנות ולהראות במזמוטי חתן וכלה, ולכן היתה המצוה בזכרים. (מצ"ד).
מראה מקומות עיין מצוה תפ"ט.

משנה הלכות

לתקון (שם ה"י). עולת ראיה אינה דוחה שבת ולא את הטומאה, אבל דוחה את הירו"ט שהרי חיוכה בירו"ט ראשון (שם ה"ח).

[דיני הפטורים] היה פטור ביום ראשון כגון שהיה חגר או סומא בעין אחת ונתרפא בשני פטור מן הקרבן כל שבעה, אבל נטמא ביום ראשון חייב להביא ראייתו כשיטהר (שם פ"ב ה"ה, ועיין מצוה תפ"ט וכל הפטורין מלעלות פטורין גם מן הקרבן. קחם משם). נכנס כמה פעמים בעזרה אינו צריך להביא בכל פעם עולה, ואם הביא מקבלין הימנו (שם ה"ח). עולת ראיה אינה באה אלא מן התולין כשאר קרבנות שאדם חייב בהן

(תצ) [גדרי הלאו] קיום המצוה, העולה לרגל ובא לעזרה ביום ראשון מימי התג ולא הביא עמו קרבן עולת ראיה עובר בלאו זה (ר"ם פ"א מהלי חגיגה ה"א). ועולת ראיה אין לה שיעור מן התורה, ומדברי סופרים שלא יפחות קרבן זה משוה מעה כסף ומצוה להביא כפי עשרו (שם ה"ב).

[זמנן] והעובר בלאו זה ביום ראשון ולא הביא בין בשוגג ובין במזיד הרי זה מקריב בשאר ימות הרגל וכולן תשלומין דראשון הם, אלא שכל המאחר הרי זה מגונה (שם ה"ד ה"י). עבר הרגל ולא הביא אינו חייב באחריותו ועל זה וכיצא בזה נאמר מעוות אשר לא יוכל

קונ' צלא דמהימנותא

דלענין קרבן שאני, עיין רמב"ם פ"ב
מה' ביאת מקדש (הי"א, ועי' מנ"ח).

[שאר פרטים] המקריב עולת ראייה
כיו"ט סומך עליו בכל כחו כדרך
שעושה כחול, ולא גזרו משום שכות
דרוכב בעל חי (ר"מ פ"א מהל' תגיגה ה"ט).
שלח הקרבן על ידי שליח קודם
שהתראה או לאחר שהתראה יצא ידי
חובתו (מנ"ח). ונוהג בזמן הבית בזכרים
הראויים לראייה, ואם עבר ונכנס בלא
קרבן עבר בלאו ונחלקו הפוסקים אי
לוקה (ר"מ שם פ"א ה"א, מנ"ח).

(שם ה"ח). נשים אע"פ שנכנסו אינם
חייבין בעולת ראייה, ואם הביאו מקבלין
מהם (ועי' בלח"מ שם פ"ב ה"א גבי אנדרוגינוס
שמשמע שאם הביאה הוי חולין בעזרה).

[יורשים ואכל] המפריש עולת ראייה
ומת חייבים היורשים להביא (שם פ"א
ה"י), ואפילו עבר יו"ט מביאים אותה
לאחר יו"ט (מנ"ח). אבל ר"ל אינו משלח
קרבנותיו תוך ז', וצריך לומר שנעשה
אבל כיו"ט, דאם נעשה אבל מקודם
יו"ט יו"ט מבטל גזירת ז', אלא דלפ"ז
תקשה הא כיו"ט לא חל אכילות, וצ"ל

(תריב) מצות הקהל (מ"ע רמ"ז)

צוה הקב"ה להקהל את כל עם בני ישראל, אנשים ונשים וטף, בכל מוצאי שביעית ביום השני מתג הסוכות של שנה השמינית בעזרה, שנאמר (דברים ל"א י"ב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו'.

משרשי המצוה לפי שעיקרן וקיומם של עם ישראל הוא התורה הקדושה, ובה יפרדו מכל אומה ולשון להיות זוכים לחיי עד, תענוג נצחי שאין למעלה הימנו, ואין הפה יכול לדבר והאוזן לשמוע, ולכן ראוי הוא ונכון שיקהלו הקהל הקדוש הכל יחד בזמן אחד מן הזמנים ללמוד ולשמוע דברי התורה הזאת מפי המלך. ועל זה אמרו רז"ל אם אנשים באים ללמוד נשים באים לשמוע טף למה באים ליתן שכר למביאייהם, והפי' דהכינום הגדול הזה ללמוד ולשמוע וללמד, ומתוך הכינוס הגדול הזה יספרו הכל ממה ששמעו בדברי התורה ויספרו בשבחה והוד ערכה, ויכנס בליבם חשקה, וילמדו לדעת את השם וליראה אותו כל הימים. והיתה הקריאה במוצאי שביעית, התחלת השמינית לפי הדומה לפי ששנת הז' כולה קודש, כולם עוסקים בתורה, שאין בו עבודת הארץ, ובשמינית כל אחד חוזר לעבודתו ויהיה זה פונה לכרמו וכו', צוה הקב"ה להקהיל כלם וללמדם חוקי תורה ולהזהירם על המצות שלא תשתכח מפיהם ומפי זרעם לעולם.

סוטה מ"א. ר"מ פ"ג מחגיגה, סה"ט מ"ע ס"ז. סמ"ג עשין ר"ל.

משנה הלכות

עד סוף ברכות וקללות, עד מלכד הברית אשר כרת אתם מחורב ופוסק, והקורא מכרך לפניו ולאחריה ככל קורא בתורה, וכל הקהל מתקבצין סביביו ושומעין, גמר הקריאה מתפלל שבע ברכות, ואלו הן רצה, ומודי, אתה כחרתנו עד מקדש ישראל והזמנים, כדרך שמכרכין כתפלה הרי ג', (ד) מתפלל על המקדש שיעמוד וחותרם בא"י השוכן בציון. (ה) מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחותרם הכוחר בישראל, ששית) מתפלל על הכהנים שתתקבל עבודתם וחותרם מקדש

(תריב) [גדרי המצוה והקריאה] קיום המצוה. מוצאי שמיטה כמוצאי יו"ט הראשון של סוכות, שהוא תחילת חולו של מועד של שנה השמינית, וכל ישראל כירושלים שעלו לרגל, היו תוקעין כחצוצרות כירושלים להקהיל את כל העם לעזרה, מביאין כימה של עץ לעזרת נשים והמלך יושב עליה, (היה עמד הרי זה משוכח), נותנין לו ספר תורה ומתחיל לקרות בו מתחילת אלה הדברים עד סוף פרשת שמע, ומדלג עד לזה' אם שמוע וגו', ומדלג עד לעשר תעשר, וקורא מעשר תעשר על הסדר

קונ' צלא דמהימנותא

וגילה ברעדה כיום שנתנה בו תורה
 כסיני, אפילו חכמים גדולים שיודעים
 כל התורה כולה חייבים לשמוע בכוונה
 גדולה ויתירה, ונקבעה קריאה זו לחזק
 דת האמת, אשר בו תלוי קיום האומה
 וקיום כל העולם כולו (שם ה"ח). חל
 להיות בשבת דוחין אותו לאחר השבת,
 שאינו דוחה לא את השבת ולא את
 היר"ט (שם ה"ז וראב"ד שם). ונוהג בזמן
 שישראל על אדמתן, והמצוה על המלך
 לקרות ועל העם לשמוע, י"ד שנזכה
 להקהל במהרה כימינו ולשמוע מפי
 משיח צדקינו אמן.

הכהנים, שביעית) מתחנן ומתפלל כפי
 מה שיכול וחותם הושיעה את עמך
 ישראל, שעמך ישראל צריכין להושע
 וחותם בא"י שומע תפלה (ר"מ פ"ג מהל'
 חגיגה ה"א ג' ד'). הקריאה והברכות הכל
 בלשון הקודש (שם ה"ה).

[המחויבים] וכולם חייבים במצות
 הקהל, האנשים ונשים וטף, וכל
 הפטורים מן הראייה פטורין מן הקהל
 חוץ מנשים, וטף וערל שחייבים בהקהל
 (שם ה"א כ'). לועזים או גרים שאינם
 מבינים לשון הקדש חייבין להכין לבם
 ולהקשיב אזנם לשמוע באימה וכיראה

שו"ת משנה הלכות חלק ט' סימן שיט

בענין אוצר ב"ד שנהגו בא"י כשנת השמיטה

ד' מרחשון התשמ"א בני"ו יצו"א.

מע"כ ידי"נ הרב הגאון המפורסם וו"ח נו"נ פ"ה חו"פ כו' כג"ת מוה"ר יחזקאל ראטה דומ"ץ דקהל יטב לב דסאטמאר ב"פ, בעמח"ס יקרים.

אחדשכ"ג בידידות נאמנה.

את נדרי אשלם על אשר הבטחתי למעכ"ג ידי"נ לשום עין עיוני על הני מילי מעליותא תשובה ערוכה בכל שמורה בענין יסוד שהניח שהפירות שנשמרו ע"י אוצר נדונים כפירות הנשמרין שלדעת ר"ת סוכה ל"ט ב' אסורין לגמרי ובאתרוגים כיון שאין להם היתר אכילה אין יוצאין בהם ידי מצוה כדאיתא סוכה ל"ה טבל שלא הופרשו מהן תרו"מ ובאתרוגים אין יוצאין בהם ידי חובתם כש"כ תוס' סוכה שם ד"ה אתי' ובמג"א תרמ"ט סק"ד עכ"ל בקיצור.

וראשונה ראיתי להעיר הערה אחת קטנה דלכאורה כאן אוחו החבל בשני ראשין ותפס תרי חומרות דסתרי אהדדי, דאי נימא דהוי כפרות הנשמרין ונתפוס כר"ת דאסורין לגמרי א"כ פטורין מתרו"מ כיון דאסורין לגמרי ואת"ל דחייבין במעשר משום טבל א"כ ע"כ דלא קיימ"ל כר"ת דנאסרו לגמרי אלא מותרין באכילה ולכן שפיר חייבין בתרו"מ גם כי כנראה דהב"י באבקת רוכל שם בסופו הדר ביה וכתב ואפילו את"ל דפטורה מן תרו"מ איכא למימר שאני התם דרחמנא אפקרי' משא"כ בשל גוי ע"ש הנה דבשל ישראל פטורין מן המעשר א"כ יש לן כאן ס"ס להתיר ספק אי קיי"ל כר"ת ואת"ל דקיי"ל כר"ת מ"מ אפשר כאת"ל דבשל ישראל לעולם פטורין מתרו"מ וא"כ בס"ס כזו ובמקום שרוב הפוסקים פסקו דשביעית בזה"ז דרבנן ורוב פוסקים פסקו דלא כר"ת ומתירין לאכילה גם השמור כה"ג ודאי אין להחמיר אפילו אילו הי' בזה חשש שמור ואפשר דלא הוי שמור אפילו לשטתו והו"ל עוד ספק אחד.

ומעתה נבא לעומק הדין גרסינן בתוספתא ריש פ"ח דשביעית בראשונה היו שלוחי ב"ד מחזירין על פתחי עיירות כל מי שמביא פירות בתוך ידו נוטלין אותן ממנו ונותנין לו מהן מזון שלש סעודות והשאר מכניסין אותן לאוצר שבעיר הגיע זמן תאנים שלוחי ב"ד שוכרין פועלים ואורין אותם וכו' הגיע זמן ענבים שלוחי ב"ד שוכרין פועלים ובוצרין אותן דורכין אותן בגת וכובשין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר ומחלקין ערבי שבתות כל אחד ואחד לפי ביתו כו' ר"ש אומר עשיריים

אוכלים מן האוצר אחר הביעור ע"כ לשון התוספתא הביאה הר"ש ז"ל ספ"ט דשביעית והרמב"ן ז"ל עה"ת פ' בהר פסוק ו' וכן הזכירה הראב"ד ז"ל בפ"ז מה"ש ה"ג והעלו האחרונים ז"ל מזה דיש כח ביד ב"ד לאצור פירות שביעית שלא יהי' יד הכל ממשמשין בהם והב"ד ממנין שלוחין ואינן מניחין הכל ללקוט ומכניסין אותן לתוך אוצריהם ומחלקין אח"כ הפירות.

ומעכ"ג יצא לערער על עצם ההיתר והתחבולה שהרי הרמב"ן ובחסדי דוד ומנחת בכורים כתבו דכל התקנה והטורח של הב"ד הי' מפני חשד שלא יבאו לעכבם או לעשות סחורה והי' עיקר תקנה זאת דאוצר ב"ד כדי למנוע הבעלים שלא יבאו לנהוג בהן מנהג בעלות בשדותיהן ובפרדסיהן אבל לא למנוע מלהיות יד הכל ממשמשין ונטולין מה שהתורה אמרה להיות יד הכל שוין ולא ההיפוך, עוד כתב דאפילו הי' כתוב בתוספתא להדיא דע"י אוצר ב"ד יכולין למנוע מלהיות יד הכל ממשמשין ובאין מי יידע אי יכולין לסמוך אתוספתא זו דכמה פעמים אמרין בגמ' על כמה ברייתות מנלן דמתרצתא היא דלמא משבשבתא היא והרשב"ם ב"ב ק"ל הביא מירושלמי דאין למדין מן התוספתא וציין לשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ג שהביא מכמה מקומות שאין למדין מן התוספתא.

והנלפענ"ד ראשונה כמה שרצה לדחות דאין למדין מן התוספתא כבר כתבו בזה הפוסקים דהיינו דוקא כשיש סתירה מן הגמ' אבל במקום שאין בגמ' סתירה לדברי התוספתא למדין ממנה עיין נוב"י ח' יר"ד סי' קס"א דהתוספתא עיקרה להלכות נאמרה ולזה היתה תחלת כוונת מחברם ר' חייא ור' אושעיא כמה יסדוה וכל מגמתם לדיני התורה ולכן במקום שאין סתירה בגמ' סומכין על התוספתא, ואדרבה חלק שם בין תוספתא למדרש דמדרש לא ילפינן ומתוספתא ילפינן ועיין תוס' יומא פ"א ע"א ד"ה כלן וז"ל וכן שמעתי שיש להיות בתוספתא וכן בכמה מקומות הביאו ראיות מתוספתות והספרים מלאים אין מספר, אלא דברידן לכאורה כ"ע מרוד דילפינן שהרי אפילו למ"ד דאין ללמוד מהמדרש מ"מ היכא דמספר מעשה רב ומינה ילפינן לכ"ע וא"כ הכא נמי הרי בתוספתא מספר מעשה רב שבראשונה היו שלוחי ב"ד מחזרין על פתחי עיירות וכו' הרי לא בא ללמדנו אלא מעשה רב מביא לנו שכך היו ערשים נמצא דלזה לכ"ע קיי"ל דילפינן מתוספתא.

ומ"ש במהרש"ם בשו"ת דמתוספתא אין להוכיח כלום לפענ"ד הנה התם מיירי בתוספתא שהיתה משובשת ולא ידע הגירסא הנכונה והכין מוכח לשונו להדיא שכתב וז"ל הנה מהתוספתא א"א להוכיח כלום כיון שהיא משובשת לפנינו ולא נדע להגיה הרי שדייק משים דמשובשת היא ולא נדע להגיה אבל בלא זה היינו למדים, ומיהו ציין שם עוד דגם מציינו בכמה מקומות דלא קיי"ל כתוספתא שלא הובא בש"ס כמ"ש הרא"ש פ"ב דחולין סי' ו' ופ"ח דיומא סי' ב' האמנם מיד תבר לגויזי' שסיים אך

קונו' צלא דמהימנותא

כט

בש"ך ח"מ סי' פ"א סקנ"ו כתב דהיכא דליכא סתירה קיי"ל כתוספתא ע"ש וא"כ אדרבה הרי סיים עם הש"ך וגם הנוכ"י הנ"ל פשיטא ליה דילפינן מתוספתא ועוד פוסקים ומה שהביא מהרשד"ם בשם הירושלמי לכאורה אינו ראי' שהירושלמי שם הביא עוד כמה דברים לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן התוספתות אלא מן הגמ' ואינו תיובתא למ"ש וכל זה בתוספתא דלא הוזכרה בין הפוסקים וכ"ש מעתה תוספתא זו שנזכרה והביאורה ראשונים ואחרונים ודאי דסומכין עליה.

ומה שהסתמך מעכ"ג מדלא הביאה הרמב"ם ז"ל משמע דס"ל דלאו הלכתא היא וכמ"ש הרדב"ז שם להדיא בפ"ג ה"ז שאינה הלכה ואף שהרמב"ן ז"ל הביאה בפ' בהר לא הביאה אלא להביא ראי' מינה מה הוא הביעור לתמוך שיטתו דביעור היינו הפקר אבל אינו מוכרח דס"ל דגוף התוספתא דסמכא היא וכן הר"ש והראב"ד שהביאורה אין ראי' לדידן. עוד תמה דמי יודע היאך וכמה היו עושין אותו בדרך היתר שהי' להם אבל אנן יתמי דיתמי מאי אית לן למיעבד כיון דהגמ' והראשונים לא גילו לנו הטעם. עוד הקשה דאפילו נימא דהתוספתא דסמכא היא מאן יימר דגם כ"ד שבזמננו יש להם כח זה של אוצר כ"ד וראי' מתקיעת שופר ביו"ט שחל להיות בשבת שלא כל כ"ד שוה לתקיעות וכן לענין פרוזבול בח"מ סי' ס"ז דנו אי כל כ"ד יש לו כח לעשות פרוזבול א"כ אפשר דלא לכל כ"ד יש כח לעשות דין אוצר ב"ד.

ולפענ"ד נראה בתרי אנפין הפן הראשון דהרמב"ם לשיטתי' שפסק בפ"ז מהל' שמיטה ויובל ה"ג דפירות שביעית אטורין באכילה לאחר הביעור בין לעניים ובין לעשירים ואם לא מצא אוכלין בשעת הביעור שורף כאש או משליך לים המלח ומאכרן ותמהו עליו הראשונים ז"ל דמשנה מפורשת היא פ"ט דשביעית ה"ת דמי שהיה לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלק מזון ג"ס לכל אחד ואחד ועניים אוכלין אחר הביעור ולא עשירים דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור וידוע דהלכה כרבי יוסי וכן פסק הרע"ב שם ושאר הראשונים ופלא על הרמב"ם דלא פסק כר"י, ובאמת לפענ"ד גדולה מזו היה להם להקשות דלא פסק כר' יהודה נמי דהרי לרבי יהודה עכ"פ עניים אוכלין אחר הביעור והרמב"ם פסק לשרוף וא"כ פסק דלא כמאן.

האמנם כבר האריך רבינו הכ"מ ז"ל שם דגירסתנו במשנה רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור אבל הרמב"ם ז"ל גורס במשנה אחד עניים ואחד עשירים אין אוכלין אחר הביעור וגרסת דידן הוא גרסת הת"כ והירושלמי ורבינו שמשון והרמב"ן בפ"י עה"ת וכן הוא גירסת התוס' פסחים נ"ב ע"ב ד"ה מתבערין גם הסמ"ג הביא מתוספתא פ"ח ראי' דמי שיש לו פרות שביעית והגיע שנת הביעור מחלק מהם לשכניו ולקדוכו ולמיודעיו כו' וכתב עלה הנה למדת שהביעור הוא שלא יחזיק אדם בפירות אלא יפקיד הכל דרך הפקר ומותרים לאכול ע"ש באריכות (אגב

הסמ"ג נמי הביא רא"י מתוספתא לפסוק הלכתא ולא ס"ל דאין רא"י מתוספתא) ולפ"ז הרמב"ם לפי גרסתו יפה פסק כרבי יוסי דאין אוכלין ואנן לפי גרסתנו קיי"ל דאוכלין ועיין תו"ט על המשנה שם וז"ל וגירסת הרמב"ם בדברי רבי יוסי דהכא אחד עניים ואחד עשירים אין אוכלין אחר הביעור כו' והיינו דפסק כר"י ע"ש. אלא דלפ"ז נראה דמה"ט השמיט הרמב"ם ז"ל התוספתא של אוצר ב"ד דלפי גרסתו במשנה היתה התוספתא שלא אליבא דהלכתא דא"א לאחר הביעור להתיר כלל ולא מסתבר ליה לאוקמה דאפילו לפי גרסתו דאין אוכלין מ"מ אוצר ב"ד קיל ואפ"ה מותר לאכול לאחר הביעור ולכן לא הביא התוספתא להלכה דכיון דהפקר אינו מועיל לאחר ביעור להתיר הפירות מ"ש אוצר ב"ד דהאוצר ב"ד אינו אלא כהפקר וכל היכא דהפקר לא מהני אוצר ב"ד לא מהני והיכא דהפקר מהני אוצר ב"ד מהני והראב"ד מיישב דאפילו לפי גרסתו נמי יש לומר דאוצר ב"ד מהני אלא דמחלק דתרי ביעורים איכא אחד לעניים ואחד לבהמה ולחי' אשר בארצך ולכן שפיר יכול לאוקמי התוספתא והמשנה דלא פליגי אהדדי אבל לדידן דגרסינן אוכלין אחר הביעור לא צריך לדחוקי והתוספתא אתי כפשוטה ואליבא דהלכתא. וממילא מה שהביא רא"י מהרדב"ז נמי דכתב דאין הלכה כהתוספתא ולכן השמיטה הרמב"ם אין רא"י דהרמב"ם לשיטתו ס"ל דאינה הלכה אבל לדידן דלא קיי"ל כהרמב"ם בזה שפיר אתי התוספתא כהלכתא.

הפן השני דהרדב"ז הביא שם עוד תירוץ וז"ל א"נ שאינה אלא בראשונה שהיו שם ב"ד אוצרין ומחלקין וכתב משנתנו כצורתה ע"כ. ביאור הדברים הוא כך דלעולם קיי"ל כהתוספתא ואוצר ב"ד מהני אפילו לאחר הביעור דאוצר ב"ד עדיף מאדם עצמו המפקיר דכשהאדם עצמו מפקיר לאחר הביעור אסיר לאוכלן אבל המניחן באוצר ב"ד אפילו לאחר הביעור מותר לאכלן אלא דהרמב"ם לא הביא רק המשנה כצורתה אבל היכא דאיכא אוצר ב"ד הכ"נ דמותר באכילה לאחר ביעור ג"כ, או שיאמר דהרדב"ז לא קאי רק על ביאור הראב"ד ז"ל והשגתו שמשגי שהי' שם אוצר ב"ד כשכלה לעניים בזה מודה הרמב"ם שאם הי' שם אוצר ב"ד הכ"נ דמהני אבל הרמב"ם מיירי במקום דליכא אוצר ב"ד ולפי פי' זה השני אוצר ב"ד נמי אינו קיל ולאחר הביעור השני שהוא לבהמה ולחי' שוב אסור בהנאה ולשרפה עומד ות"י הרדב"ז דמהני היינו כביעור לעניים וזה נראה עיקר. נראה דהרדב"ז נמי חזר בו מהא דאין הלכה כהתוספתא ועכ"פ ספוקי מספקא ליה וגם לפי פי' השלישי שם שפי' לתומרא עוד יש לפרש דלאחר שכלה לחיה מן השדה אסור לאכול לעולם ולא נתלקו ר"י ורבי יוסי אלא לענין אכילת כל פירות שביעית קודם הביעור דר"י ס"ל לעניים ולא לעשירים ור' יוסי ס"ל אף לעשירים אבל לאחר הביעור לכ"ע אסור וכתב דכן פי' הראב"ד ועל פירוש זה הוא סומך ולפ"ז נמי ס"ל דהתוספתא הלכתא הוא וא"כ אין מדברי הרדב"ז רא"י ואדרבה נראה דמפרש דגם הרמב"ם מודה דהלכה כתוספתא וא"כ כיון דיש ליישב דהרמב"ם לא פליג בזה על שאר הפוסקים שהביאו התוספתא ודאי יותר נכון לומר דלא פליג מלשוויי' חולק על כל הראשונים ז"ל ועל התוספתא כלי הכרח לזה.

ונראה להבין דברי הראב"ד ז"ל שנראה להדיא דלענין ביעור ס"ל כהרמב"ם דלאחר הביעור אסור באכילה בין לעניים ובין לעשירים אלא שורפן ומאבדן ולא פליג עליו אלא קודם הביעור ואוצר ב"ד דתוספתא מוקים לה הכל קודם הביעור ומ"מ שמעינן מדבריו דאוצר ב"ד מהני ופסק כהתוספתא דאוצר ב"ד מהני כהפקר אלא דס"ל דאוצר ב"ד לא הי' רק בזמן שכלה לעניים וכמ"ש שם כשיוכלו פירות העיר ותחומיה מוציאין כל אדם מה שבבתיהם ומביאין אותן לאוצר ב"ד והם מחלקים לכל אדם ג' סעודות כדי לשבת וכן בכל יום ויום עד שיכלו ואם אין שם אוצר ולא ב"ד מחלקין מוציאין לשוק ומפקירן ואף הוא יכול לחזור ולזכות בהן ככל אדם ואוכל הזוכה בהן עד שיכלו אותם הפירות מכל הארץ ביהודה כו' ע"ש.

ומתחלה נראה לדייק ככוונת הראב"ד ז"ל כמה שכתב והם מחלקין לכל אדם ג' סעודות כדי לשבת וכן בכל יום ויום עד שיכלו אי כוונתו דעד שיכלו היינו שיכלו לגמרי ואפילו יעבור זמן הביעור מ"מ אכתי יכולין הב"ד לחלק ומותרין הם לאכול רק אם אין שם ב"ד ולא אוצר או מוציאין הפירות לשוק ומפקירן אלא דאז נשתנה הדין דהגם שאף הוא יכול לחזור ולזכות בהם מ"מ הזוכה בהן אינו אוכל אלא עד שיכלו אותם הפירות מכל הארץ ביהודה ואז הגיע זמן הביעור ושוב נאסרו הפירות וחייב לבערן ולשרפן ונמצא לפירוש זה גם להראב"ד אוצר ב"ד מועיל יותר מהפקר עצמו שהמפקיר פירותיו אינו מועיל אלא עד הביעור אבל לאחר הביעור נאסרו בין עליו ובין על אחרים אבל המכניס לאוצר ב"ד לעולם לא נאסרו הפירות אלא הב"ד מחלקין לכל אדם מזון ג"ס עד שיכלו לגמרי נמצא דע"י אוצר ב"ד מותרין אפילו לאחר הביעור או דילמא ס"ל להראב"ד דבין ע"י אוצר ב"ד ובין ע"י עצמו הפירות לאחר שהגיע זמן הביעור נאסרו באכילה. והראשון נלפענ"ד מדכתב גבי אוצר ב"ד והם מחלקים כו' עד שיכלו ולבסוף כתב ואם אין שם אוצר ב"ד כו' ואוכל הזוכה בהן עד שיכלו אותם הפירות מכל הארץ ביהודה הנה גבי אין שם אוצר ב"ד כבר הוסיף עד שיכלו מכל הארץ ביהודה וע"כ לדייק בא דאוצר ב"ד מחלקים עד שיכלו כל הפירות כולם ולכן כתב סתם עד שיכלו ובאין שם אוצר ב"ד אז הפקירו אינו מועיל רק עד זמן הביעור וצ"ל דס"ל דאוצר ב"ד הו"ל כמבוער והפקר שלו לא הוי כמבוער כיון שחוזר וזוכה בהן או שהוא גזירה דרבנן ובב"ד לא גזרו ודו"ק.

ומה דס"ל להראב"ד ז"ל דהפקר לא מהני רק עד שיכלו הפירות בכל ארץ יהודה ואח"כ צריך לאבדן צ"ע לכאורה מנ"ל הא דההפקר לא מהני לגמרי ונראה דהראב"ד ס"ל דבדין ביעור יש כאן ב' מצות, א) מקרא דפ' משפטים והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך דמשמע דהנטישה הוא כשביל אביוני עמך דמתחלה כל אדם אוסף פירות שביעית משדות הפקר ואוכלן כל זמן שפירות מצויין לכל ואחרי שכלו הפירות מהעניים יש מצוה לבער לשוק וליתן לאביוני עמך וזהו המצוה של ואכלו אביוני עמך וצריכים כולם לבער כלומר להוציאם כדי להמציאם לכל אדם ואז

רשאי לחזור ולזכות בהם ובהכי מיירי התוספתא שבאוצר ב"ד נמי לפי חד פירוש שפירשתי לעיל, (ב) מצוה שניה הוא הביעור השני ונלמד מקרא דלבהמתך ולחי' אשר בארצך תחי' כל תבואתה לאכול וגו' וביעור זה שוב אינו יכול לחזור ולזכות בו אלא צריך לכלותו שאסור לאכול וליהנות. אלא דצריך טעם לשריפה זו שהרי התורה אמרה שתהא לבהמתך ולחי' אשר בארצך לאכול ולמה ישרפנו לאחר הביעור יוציאנו למקום בהמות וחיות וכאמת דעת רש"י הכ"נ דצריך להוציאן בשדה מקום בהמות וחיות ואולי תקנתא דחז"ל הוא ויש להאריך ואין הז"ג.

ובדברי הראב"ד יש ליישב מה שהקשו מהמפרשים לדעת הרמב"ם דאחר הביעור אסור לו לאכול הא מפורש בתוספתא דלאחר הביעור מותר עכ"פ ע"י אוצר ב"ד ולהני"ל אתי שפיר דתרי ביעורים איכא והראשון הוא מתיר לאכול והשני לא ומיושב נמי דלא תקשה מירושלמי פ"ט ה"ה רבי יצחק בר רדופא הו"ל עובדא כו' פירוש שהי' זמן לבער פירות שביעית אתא כו' שאל לרבי יאשי' אמר ליה חמי תלת רחמין ואבקרר קומיהון פירוש שלשה אוהבים שאפילו אחר שתפקיר הפירות לא יזכו בהם קפודקאי דצפרי שאלון לרב אמי כגון אנן דלית לן רחמין היך צורכא מתעביד אמר לון כד תחמון רגלא צלילא תהוון מפקין לה לשוקא ומבקרין והדרן חוכין ביה ומבואר דאחר ההפקר היו חוזרין חוכין בפירות שביעית ואוכלין אותן תקשה להרמב"ם ומיהו להני"ל יש לומר דהתם מיירי בהפקר ראשון ולא בהפקר שני של ביעור דלבהמתך ולחי' וכנ"ל וק"ל. היוצא לנו לדין עכ"פ מבואר מדברי הראב"ד דס"ל דאוצר ב"ד שפיר מהני אלא דס"ל דלא מהני רק עד ביעור השני (או לפי פירושו הוא לעולם מהני) ורק הפקר עצמו לא מהני אבל אי"כ לדין דס"ל דלאחר הביעור נמי מותר באכילה ממילא קם דינא דאוצר ב"ד נמי מהני וא"כ אדרבה מדברי רבינו הגדול הראב"ד ז"ל ראי' לעצם דין דאוצר ב"ד מהני.

ומה שהקשה מעכ"ג דמי יודע איך היו עושין אותו בדרך היתר שהיה להם, לפענ"ד לשון הראב"ד ברור מיללו שמביאין ומניחין לאוצר ליד ב"ד וב"ד מחלקין וכו' וגם לשון הרמב"ן בפ"י עה"ת מבואר כיצד עשו וכיצד שלחו שלוחין ללקט הפירות וא"כ למה לא נדע מה נעשה והיאך נעשה ומש"כ מעכ"ג דהראשונים לא גילו לנו הטעם לזה הרי גילו וגילו לנו הטעם שחששו וכו' וכמ"ש הרמב"ן ז"ל והגם שהר"ש סירולא פירש התוספתא באופן אחר בספ"ט ד"ה ואני אומר אי בשביל זה לפענ"ד אין בזה די לדחות הלכה מפורשת לרבותינו הראשונים ז"ל אשר קטנם עבה ממתננו ואנן אראשונים הנ"ל סמכינן.

וציפיתי ציפיה אמש"כ עוד כ"ג דאף שהרמב"ן ז"ל הביא דברי התוספתא לא הביאה רק להביא ראי' ממנה מה הוא הביעור לתמוך שיטתו דביעור היינו הפקר אבל אינו מוכרח דס"ל דגוף התוספתא דסמכא הוא ע"כ ולפענ"ד לאחר העיון בדברי רבינו

הרמב"ן לשונו נראה להדיא דס"ל לסמוך אתוספתא שכתב ז"ל ולמדנו מפורש שאין כיעור אלא לבער הפירות מרשותו ולהפקירן ועשו להם תקנות מדכריהם כראשונה היו ב"ד עושין אוצר ככל עיר ועיר מתחלת יציאת הפירות היו נוטלין אותן מיד מכיאייהם ומכניסין אותם לאוצר וכשיבא זמן לקיטת כל אותו המין כגון שבא זמן של קציר ועת הכציר הגיע ב"ד שוכרים פועלים ובוצרין ומוסקין ולוקטין כל אותו המין ודורכין ומוסקין בגת ובכית הכד כדרך שאר השנים ונותנין לאוצר שלהן. ואלו הפירות המכונסין לאוצר ב"ד א"צ כיעור אחר שכבר מכוערין הם מן הכית ואחד עניים ואחד עשירים מותרין לאחר הביעור לקבל מהם מיד ב"ד ולאכלן זו התקנה והטורח של ב"ד מפני החשד שלא יבאו לעכבם או לעשות מהם סחורה וכשאין אוצר בעיר ולא ב"ד והפירות ביד המלקט אותן מן ההפקר הא צריך לבערם מן הכית בשעת הביעור ומפקירן על פתח ביתו ואוכלין והולכין לעולם כו' ע"ש.

והמעין בלשון הרמב"ן ז"ל יראה להדיא דס"ל דכן עשו להם תקנות מדכריהם ושכן עשו וקיימו באוצר ב"ד כמ"ש כראשונה היו ב"ד עושין אוצר ככל עיר ועיר וכמ"ש שהאריך וביאר כל הענין האיך היו עושין כל זה ועיין בית ישראל על הפאת ה' שביעית כ"ז ה"ג סק"ג שהביא שם באריכות דברי הרמב"ן ז"ל ולית מאן דפליג דדברי הרמב"ן ז"ל להלכה ולמעשה נאמרו.

ואכתי פש לן מה שרצה לומר דגם דברי הר"ש ז"ל לא נאמרו להלכה ולא הביא דברי התוספתא אלא לפרש הא דאמר בירושלמי ר"ש אומר אף עשירים אוכלין מן האוצר והביא התוספתא לפרש מה הוא אוצר אבל אינו מוכרח לומר דס"ל דהאי דינא דתוספתא דסמכא הוא ע"כ.

ולפענ"ד לא מסתבר לומר הכי דא"כ למ"ל להביא כלל דברי ר"ש ולפרשם מה שלא נוגע לדין ולא הובא כלל במשנתנו רק מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי והר"ש בא לפרש משנתנו די לו כמה שיפרש דברי ר"י ור' יוסי וטעמא דר' יוסי משום ואכלו אביוני עמך וגם עמך ומה שהוסיף תני ר' שמעון אף לעשירים אוכלים מן האוצר אחר הביעור מה טעם ואכלו אביוני עמך ויתרם והוא אוצר שבעיר דתוספתא דתני בתוספתא (שם) כראשונה כו' ולא הי' צריך להביא שם לא דברי ר"ש ולא פירושו כלל, אלא ע"כ דס"ל דהא נמי הלכתא הוא איברא דודאי הא דר"ש הלכתא הוא וכ"ש הוא מדרי' יוסי ואם קיי"ל כרכי יוסי שאפילו עשירים אוכלין כ"ש דהלכה כר"ש והלא רבי שמעון לחלוק בא על ר' יוסי וא"כ למ"ל כלל להביא ר"ש ולפרשו אלא נראה דהר"ש בכיון הביא דברי הר"ש דאף לעשירים יכולין לאכול מן האוצר להודיע שיש דין אוצר ומותר.

ועיין פנ"מ ירושלמי הנ"ל רש"א עשירים אוכלין מן האוצר אחר הביעור כדפרישית

לעיל דס"ל דמכיין שהתחיל באוצר כמכוער הוא והיינו לאחר שהכניסו לאוצר הי"ז כמכוער ובהא פליג אדר"י דס"ל דעשירים אוכלים אחר הביעור מכל מה שימצא ור"ש קאמר דאוכלין הן ממה שהוכנס באוצר שבעיר דבהכי כבר נתקיים מצות ביעור מקודם שהגיע זמנו ולפיכך אוכלין משם אף לאחר שהגיע שעת הביעור כו' ע"ש מבואר דר"ש פליג אר"י דעשירים רק ממה שהוכנס לאוצר אבל לא מן ההפקר קודם שהוכנס לאוצר וא"כ כיון דהר"ש פסק כו' יוסי למ"ל להביא הא דר"ש כלל וע"כ שהביאו לפרש לן דברי האוצר ב"ד אפילו שהוא כ"ש מדר' יוסי וכו"ל.

כרם מה שהביא דמאן יימר לן דגם ב"ד בזמננו יש להם כח זה, יפה העיר מאד ומה שגם בח"מ לענין פרוחכול דנו על ככה אי לכל ב"ד יש כח לעשות פרוחכול וא"כ אפשר דבדין לא מהני כל ב"ד אלא בעי ב"ד כרב אמי ודב אסי וכיצא בו.

ומה שגלפענ"ד דהא דבעינן בכל מקום ב"ד חשוב היינו במקום שהב"ד צריכין ורוצים להפקיר ממון אחרים או לגבות ממון מאחרים מקום שמה"ת היה פטור אי לאו הב"ד וכגון בהלואה דהתורה אמרה ושביעית תשמטנה וגו' ואנן ע"י פרוחכול מפקינן מיניה הלואה זו כה"ג מספקא דילמא ב"ד חשוב בעינן אבל הכא אדרכה הרי הבעלים מוסרים הפרדס והפירות ביד הב"ד והם מפקירין הפירות במסירתן או שהם הפקר דרזמנא ממילא אלא שהב"ד הם דקזכו בפירות אלו ומחלקין אותן כה"ג פשוט דב"ד כל דהו סגי וכ"ש הוא מפרחכול דהגם דע"י פרוחכול חשבינן ל' כגבוי וגובין ממון מי שאינו מחוייב בדבר ואומר השביעית השמיט ואפ"ה סומכין אכל ב"ד ומהני להוציא ממון כ"ש כמי שמכניס פירותיו לאוצר ומוסר פרדסו ופירותיו לב"ד להיותן הפקר והב"ד רק מחלקין הפירות ודאי דכל דהו ב"ד מהני. וקצת רא"י מלשון הראב"ד ז"ל שכתב ז"ל ואם אין שם אוצר ולא ב"ד מחלקין כו' דהי"ל לומר ואם אין שם אוצר או ב"ד חשוב מחלקין ומדכתב סתם ב"ד מחלקין משמע כל ב"ד מחלקין כנלפענ"ד.

וממילא מה שכתב מעכ"ג שליט"א ז"ל היוצא מזה דיש לחוש טובא על הפירות הנשמרין ע"י אוצר ב"ד שאין להם שום יסוד וממילא נדונים כפירות הנשמרים שלדעת ר"ת סוכה ל"ט ב' אסורין לגמרי ובאתרוגין שאין להם היתר אכילה אין יוצאין בהן כדאיתא סוכה ל"ה וכן יש לחוש לשיטת הב"י באבקת רוכל סי' כ"ד דפירות שלא הופקרו בשביעית חייבין בתרו"מ כו' ולפמ"ש לכאורה האוצר מוסד על יסודי עולם מוסדי ארץ ואין להם דין פירות משומרין.

והנה כל זה אפילו אם היינו אנחנו עכשיו יוצאים לחדש אוצר ב"ד היינו דנים בכל זה להתירא אבל כאמת כי כבר נהגו רבותינו בארץ ישראל גדולי הדור שלפנינו לסמוך על אוצר ב"ד מאז ועד עתה ואפילו החרדים ביותר וגם הבד"צ של העדה החרדית

קונ' צלא דמהימנותא

לה

בירושלים בשנות השמטה וגם בשנה זו שנת תש"מ הי' להם אוצר כ"ד ובזכרוני גם להגר"פ עפשטיין זצ"ל קיימו בשנת תשכ"ז ע"פ פסקם של הרידב"ז ועוד שהורה אפילו להוציא אבל על האוצר עצמו לא פקפקו אז ובפרט באיסור בזה"ז שלרוב פוסקים הוא דרבנן או תרי דרבנן בניקל יש לסמוך ולהתיר אוצר ב"ד, כנלפענ"ד.

ידי"ג דושכ"ג וכאש"ל בלב ונפש,

מנשה הקטן

בדין לולב אי יש לו דין שביעית

תנן התם (סוכה ל"ט ע"א) הלוקח לולב מחכירו בשביעית נותן לו אתרוג כמתנה לפי שאינו רשאי ללוקחו בשביעית ע"כ. ובגמ' לא רצה ליתן לו כמתנה מהו אמר רב הונא מבליע ליה דמי אתרוג כלולב וליתיב ליה בהדי' לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה יותר ממזון ג' סעודות. ופרש"י הלוקח לולב מעם הארץ קמיירי, ומבליע ליה דמי אתרוג כלולב ימכור לולב כיוקר עד שיתן לו אתרוג כמתנה, ובגמ' שם ע"כ אי הכי לולב נמי פרש"י אי הכי דאין מוסרין דמי שביעית לע"ה לולב נמי לא נזכר מיניה שאף בו נוהג שביעית, ומשני לולב בר שישית הנכנס לשביעית הוא ומכואר דלולב נמי אסור משום פירות שביעית אלא דכיון דכאילן אזלינן בתר חנטה ולכן כלולב שגדל בשישית מותר בשביעית ואתרוג אזלינן בתר לקיטה וכיון שלקטו בשביעית אסור וא"א רק שיתן לו כמתנה או יבלע בדמי לולב. משמע מיהו דבשביעית לולב שחנט וגדל בשביעית הלולב אסור בשמינית משום שביעית, וא"כ בשמינית יקח אתרוג ויתן לולב כמתנה או שיבלע דמי לולב כאתרוג,

ברם חזות קשה ראינו להרע"כ בפיה"מ וז"ל בשביעית שע"ה חשוד על השביעית נהי דדמי לולב יכול ליתן לו לפי שלולב עץ בעלמא הוא ואין בו קדושת שביעית, דמי אתרוג אינו יכול ליתן שפירות שביעית צריכין להתבער בשביעית וכו'. ותמה עליו בכפות תמרים ובגהש"ס להגאון רע"א שהרי בסוגין נראה מפורש דלולב יש בו קדושת שביעית כיון דהנאתו וביעורו שוים ואינו דומה לשאר עצים דעומדים להסקה אלא דהכא מיירי דהחנטה היתה בשישית ומש"ה אין כלולב משום שביעית דאזלינן בתר חנטה אבל כאתרוג אזלינן בתר לקיטה, וגם כתפא"י שם כיאר המשנה וסיים ודברי הר"ב תמוה עכ"ל. איברא דהרע"כ לאו יחידאי הוא דכבר ראינו גם להרמב"ם בפיה"מ שכתב וז"ל הלוקח לולב וכו' וכבר הדין בפירות שביעית וכו' והעיקר אצלנו אתרוג בתר לקיטתו אזלינן וכיון שנלקט בשנה שביעית דינו כדין פירות שביעית, אבל הלולב מותר למכרו כמו העצים ואין קדושת שביעית חלה עליו ע"כ. גם הר"ן סוכה הנ"ל נראה כמספקא ליה שכתב בד"ה לפי שאינו רשאי, לתת דמי האתרוג וכו' אבל דמי לולב שרי דבת ששית הנכנסת לשביעית הוא כדאיתא בגמ' אי נמי דלולב עצים נינהו ועצים אין בהם קדושת שביעית עכ"ל. ולכאורה נראה דמספקא ליה אי שייך כלולב איסור שביעית ולכאורה כיון דהביא כדאיתא בגמ' דמיירי בששית וע"כ דשייך ביה שביעית א"כ קשה לשון אי נמי שהוסיף הר"ן ז"ל שהם סותרין זה לזה וצ"ע.

וראיתי להרמב"ם בח' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הי"א הלוקח לולב מע"ה בשביעית נותן לו אתרוג כמתנה ואם לא נתן לו מבליע לו דמי אתרוג בדמי הלולב. ופי' הדרכ"ז הלוקח מע"ה וכו' דבר שחזקתו מן ההפקר לוקחין מהן והלולב אין נוהג בו שביעית שהרי אינו פרי אלא חריות דקל ואע"פ שהדקל בעצמו בחזקת שמור היינו

דוקא פירותיו אבל הלולבין אין נוהג בהן שביעית הלכך דמי הלולב אינם דמי שביעית, אבל האתרוג הוא פרי ונוהג בו שביעית, נראה דפשיטא ליה דהרמב"ם פסק דלולב אין נוהג בו שביעית וכשיטתיה שכתב בפיה"מ הכי"נ כן הוא בספרו הגדול היד והבן.

ומכאן תמה אני על המהר"י קורקוס ז"ל בפירושו על הרמב"ם שכתב עוד שם פרק לולב הגזול משנה הלוקח מחבירו לולב בשביעית נותן לו אתרוג במתנה פי' הלוקח לולב לכל ארבעה מינין קרי ליה לולב וכו' והקשו שם מ"ש לולב שמותר לקנות ואתרוג אסור ותי' דלולב בת ששית הנכנס לשביעית הוא דע"כ בט"ו יום שמר"ה עד התג לא גדל אבל אתרוג אזלינן בתר לקיטה, והקשו על זה דתיפוק ליה דלולב עצים הוא ועצים אין קדושת שביעית חלה עליהם ותי' דהיינו בעצים דהסקה דלא הוה הנאתן בשעת כיעורין ולא דמי לאכלה אבל לולב שעקרו לכבד את הבית קאי ה"ל הנאתו בשעת כיעורו והוי דומיא דלאכלה ובזה נתבארו כל רברי רבינו עכ"ל. נראה דמפרש דברי רבינו הסתומים שלא הביא רק לשון המשנה ולא ביאר דמיירי בלולב בת ששית ולכן פי' בכוונת הרמב"ם שלא נטעה בו דמיירי בלולב של ששית ובאמת הרי הרמב"ם בפיה"מ כתב מפורש טעם הלולב משום דעצים הוא ולא חל קדושת שביעית עליו וכדעת הרדב"ז הנ"ל וצ"ע להמהר"י"ק ז"ל.

ולפום ריהטא עלה במחשבתי דהדבר תלוי בחילופי גירסאות בגמ' כ"ב דף ל"ו ע"א ואמר רב יהודה אכלה ערלה אינה חזקה תניא נמי הכי אכלה ערלה שביעית וכלאים אינה חזקה ופי' הרשב"ם אכלה אחת מהשלש שנים שהוי שנת ערלה אינה חזקה דלא איכפת ליה לבעל השדה בשנת ערלה ולכך לא מיחה וכ"ש אם שלשתן שני ערלה, ערלה וכלאים אכילתן באיסור שביעית הפקר לכל לכך לא מיחה ולא הוי חזקה. ובפירוש ר"ח גרסינן הכי אכלה ערלה ושביעית וכלאים הרי זו חזקה ולא נהירא עכ"ל. ובתוס' שם ד"ה הכי גרס ר"ח אכלה ערלה שביעית וכלאים הויא חזקה וכן נראה לר"י עיקר, ואיירי כשאכלה זמורות וכן מוכח בהאשה שנפלו וכו' עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות ורב יהודה לטעמיה דאמר אכלה ערלה ושביעית וכלאים הוי חזקה וכו'. ולפי"ז לכאורה י"ל דדינא דירן תלוי בחילופי גירסאות דלר"ח שגרס הוי חזקה ואכל זמורות נמצא דהזמורות אינן באיסור כלאים וגם אינם בכלל הפקר שביעית וע"כ דזמורות לא הוי בכלל פירי דאל"כ הו"ל בשביעית וא"כ ע"כ דזמורות עצים נינהו וא"כ לענין לולב נמי זמורות עצים נינהו ונמצא דקיי"ל לר"ח דהויא חזקה איפסק דזמורות הוי עצים ולולב נמי חללא כמסקנת הגמ' דידן דלולב מיירי בששית אלא בכל לולב אפי' דשביעית דהו"ל עצים.

ובמ"ש נלפענ"ד לישב דהר"ח לשיטתיה בסוכה הנ"ל שכתב פסקא הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה כו' לא רצה לתת אתרוג במתנה כו' מכליע

לו דמי אתרוג בלולב, פ"י אם היה שוה הלולב זוז והאתרוג זוז נותן לו שני זוזים בלולב ולוקח האתרוג כחנם, כי בפ"י לתת דמי פירות שביעית לע"ה אסור, והאתרוג שהיא פרי אסור בהנאה, אבל הלולב שהוא כמו עץ ואינו פרי הייתי אומר כי אין בו איסור. ולכאורה זה כשיטתו בכ"ב הג"ל דאכל זמורות הוי חזקה, והוסיף ר"ח בסוכה שם וז"ל הא דאמרינן לקמן שהוא אסור לא משום דהוא לולב בן שנה ששית שנכנס בשביעית דתניא אין מוסרין פירות שביעית לע"ה יותר ממזון של סעודות וכו' ביאר כוונתו דלכאורה בגמ' משמע דאיסור הלולב נמי כפירות שהרי לא הותר אלא משום דהוא בן שנה ששית שנכנס בשביעית ואי לאו אסור הלולב משום שביעית ותקשה לו מה שכתב אבל הלולב כמו עץ, וע"ז מפרש לעצמו דהא דאמרינן לקמן שאסור אין הטעם כמ"ש בגמ' שהאיסור משום לולב אלא שכאן התירו משום דהוא לולב בן שנה ששית ובלאו הכי הי' אסור אין הטעם כן דדוקא פירות שביעית אין מוסרין ולא עצים.

וכרגע נפל מילתא בלבי ביאור חדש ונכון בפ"י ר"ח ז"ל כשפריך בגמ' אי הכי לולב נמי, אין הכוונה כמו שפרש"י דהלולב נמי יהא אסור לקנות, שהרי הלולב הוא עץ, ועץ אינו אסור בשביעית, אלא הכוונה לולב נמי כלומר אמאי התירו שיתן שני זוזים להע"ה בלולב נמצא זוז אחד הוא עבור האתרוג אלא שמערים בלולב כיון דהלולב אינו שוה אלא זוז אחד א"כ כשנותן בשביל הלולב שתי זוזים נמי יהא אסור שהרי נותן לו זוז זה בשביל האתרוג שיתגנו לו כחנם נמצא דלולב נמי לא יוכל למכור לו יותר משויו דנראה כמוכר לו אתרוג בערמה ואמאי מבליע לו דמי אתרוג הרי נותן לו ע"י לולב דמי פירות שביעית וע"ז משני דמיירי בלולב בר ששית, וכיון דלולב בר ששית הנכנס בשביעית לא נראה שהוא בשביל פירות שביעית ודו"ק היטיב. וזה דלא כהמגיה שהגיה שם להיפוך בדברי ר"ח ע"ש ודו"ק היטיב. ועיין ר"ח שם בע"ב אי הכי שאין מוסרין לו בשביעית הוא שנכנס משנה ששית לשביעית כי הוא חשוב מפירות שנה ששית לפיכך מותר, כלומר כיון דעיקר האיסור למסור פירות שביעית אבל פירות משנה ששית לשביעית מותר א"כ ליתני במתני' דגם אתרוג בן ששית הנכנס לשביעית וכו' וגם שם הגיה המגיה ולפענ"ד גם כאן א"צ להגיה אלא דר"ח מפרש כל הגמ' דלא כרש"י שפ"י אי הכי דאין מוסרין דמי שביעית לע"ה לולב נמי לא נזכר מיניה שאף בו נוהג שביעית, והר"ח ז"ל מפרש כיון שפ"י דהאיסור דאמרינן לקמן שהוא אסור לא משום דהוא לולב בן שנה ששית אלא משום הפרי והוא האתרוג א"כ כיון שמכרו ע"י הלולב לולב נמי יכנס באיסור מכח הפרי אבל לולב בעצמו אינו אלא עץ בעלמא וכשיטתו בכ"ב הג"ל. וצ"ע.

וחזון הרבתי לאו"ש בהל' פרה אדומה פ"א ה"ז שיצא לחלק כין נלקט לשם מצוה וכין נלקט לאוכלין לפמ"ש שם פ"א משנה ח' אזוב שהזהו בו כשר לטהר בו את המצודע ללקטו לעצים ונפלו עליו משקין מנגבו והוא כשר לקטו לאוכלין ומפלו עליו

משקין אע"פ שנגבו פסול לקטו לחטאת כמלקט לאוכלין דברי ר"מ ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אומרים כמלקט לעצים וקיי"ל כמלקט לעצים והוא דכיון דלולב שלקטו למצוה הו"ל כלקטו לעצים וא"כ מתני' דסתם משנה ר"מ הוא ולכן ס"ל דלולב נמי בכלל אוכלין הוא אבל אנן קיי"ל דלקטו למצוה הו"ל כעצים ובאמת כי ממכילתין נמי הי' יכול ללהביא שכתבו לקטן לאכילה וכו'. ע"ש.

ולעיקר הפי' לפענ"ד לא זכיתי להבין חדא דהתם ה"ט דאזוב ראוי לאכילה ולכן תלוי בכוננתו אבל לולב אינו ראוי לאכילה כלל ומ"ש לקטו לשם מצוה או לא, והרבה מצינו כעין זה השלג אינו לא אוכל ולא משקה חשב עליו לאכילה בטלה דעתו חישב עליו למשקין טמא וכן הרבש בכורתו, ועוד הרבה, ועיין חסדי דוד על התוס' הנלקט לחטאת ואולי בהא פליגי דתנא תונא סבר כיון שהאזוב ראוי לאכילה א"כ מסתמא אמרינן שהבעלים זרעוהו לאכילה וא"כ דוקא אם לקטוהו הבעלים עצמם לחטאת אמרינן לרבנן מחשבה דהשתא מפקיע מחשבתו הראשונה וכו' ע"ש. והשנית דפשוט שאפילו יטע לכתחילה אתרוג לשם מצוה וילקוט לשם מצוה אעפ"כ האתרוג לא יצא מכלל פירות לכ"ע דאל"כ יש לנו עצה ללקט האתרוג בשביעית לשם מצוה והו"ל עצים לדין שביעית ומותר לכ"ע למכור לולב ואתרוג ולמ"ל להבליע יעשה עם האתרוג כמו שעשה עם הלולב כלומר ילקטנו לשם מצוה ופשוט דזה אינו רצ"ע.

ואשר נראה בס"ד דהבעה"מ ז"ל בסוגין דף מ' ע"א רב כהנא אמר עצים להסקה תנאי הוא כך הוא גירסת הגאונים ז"ל, ופירוק שני הוא חוץ מן הפירוק של רבא שאמר סתם עצים להסקה הם עומדים בא רב כהנא להוסיף ולומר דאפי' עצים דהסקה עצמן שהנאתן אחר ביעורין איכא תנא דאמר יש בהם משום קדושת שביעית והיינו דר' יוסי דאמר לכם לכל צרכיכם שכשם שמוסרין דמי פירות שביעית למשרה ולכביסה ואע"פ שהנאתן אחר ביעורין כך קדושת שביעית חלה בכל דבר הגאה השוה לכל אדם, אע"פ שהנאתו אחר ביעורו וכ"ש במה שהנאתו וביעורו שוה כגון עצים דמשחן שמתחמם כנגדן, וכו' וכ"ש שנהנה בו קודם שיתבער כגון לולב העשו לכבוד בו את הבית בין שהנאתו וביעורו שוה בין שביעורו אחר הגאתו אצ"ל שיש בו קדושת שביעית לר' יוסי ואמטיל הכי איצטריך ליה לאוקמי בכת שישית הנכנסת לשביעית ואפי' הי' לולב העומד להסקה ולת"ק דר' יוסי דאמר לכם דומיא דלאכלה מי שהנאתו וביעורו שוה יצאו משרה וכביסה שהנאתן אחר ביעורין אין קדושת נהוג בכל דבר שהנאתו אחר ביעורו כיון שאינו דומיא דלאכלה ועצים להסקה לדיהו אין בהם משום קדושת שביעית כלל, ובהשגות הראב"ד שם אות ג' ועצים להסקה לדידהו אין בהם קדושת שביעית כלל, כתב א"א כך פי' הגאונים ז"ל אלא שלא האירו דבריהם ואנו כך מפרשינן וכו' ע"ש נראה דפליגי הראב"ד ובעה"מ בפי' הגאונים ודעת הבעה"מ דעצים להסקה אין בהם קדושת שביעית כלל והראב"ד ס"ל איפכא דעצים להסקה נמי שוה לכל אדם הוא ונהוג בהם שביעית ומתוך טעמיה מרכינן נמי צבעים לקדושת שביעית.

ולולי דמסתפינא הינלפענ'ד דר' יוסי לשיטתיה (נדרים פ' ע"ב) מעיין של בני העיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים, בהמתם ובהמת אחרים בהמתם קודמת לבהמת אחרים כביסתן וכביסת אחרים כביסתן קודמת לכביסת אחרים, חיי אחרים וכביסתם חיי אחרים קודמים לכביסתן רבי יוסי אומר כביסתן קודמת לחיי אחרים, ובגמ' שם מפרש טעמא דר"י כדשמואל דאמר האי ערבוכיתא דמאני מייתי לידי שעמומיתא ערבוכיתא דגופא מתיא לידי שיכנא וכיבי, כשיש בכגדיו ערבוכית של זוהמא שאינו מכבסן תמיד ולוכשן כשהן מוזהמין מכיאו לדידי שעמון ותמהון הלב, והוא קשה מכולן ע"ש. וא"כ ר' יוסי דדרש לכם לכל צרכיכם שמוסרין דמי פירות שביעית למשרה ולכביסה ואע"פ שהנאתן אחר ביעורן דמשרה וכביסה הוא בכלל חיי א"כ כל שכן עצים דמסחה שהנאתו וכיעורו שוה, ולכן לולב נמי יש בו קדושת שביעית, דכ"ש הוא ממשרה וכביסה.

ואי נימא הכי נראה לפרש מחלוקתם, דהנה כבר הבאתי מחלוקת הראשונים ז"ל אי קיי"ל כר"י או לא דהשאלתות פ' ראה פסק כר"י ז"ל ברם צריך למימר הרי דכרי נהרא לחוררי וכו' וטעמא מאי משום דשמואל דאמר ערבוכיתא דמנא אתית לידי שעמום והלכתא כיכוסא הוי חיזותא וחייהן וחיי אחרים חייהן קודמת לחיי אחרים וכן הלכתא. ורבינו יונה ברכות י"ח בד"ה רחץ וכו' פר"ח משום דהו"ל סכנה ולפיכך מותר ואין זה נכון וכו' והש"ג הביא שם דעת רב האי גאון כדעת השאלתות אלא דלאו כל אדם יכול לומר איסטנתי אני, ודעת הרמב"ם כפי' שפי' הבי"ש א"ע סי' פ' סקט"ו בד"ה שצער שכתב על קרשית הח"מ דאע"ג שמגיע לולד סכנה אמו אוכלת משום דהרמב"ם פסק כר"י כביסתו קודם לחיי חברו, אלא שתמה דמנ"ל להרמב"ם לפסוק כר"י ועיין (משנה הלכות גדולות כתובות סק"ח) הארכתי קצת בדברי הפוסקים ולמה פסק הרמב"ם כר' יוסי דהרמב"ם פסק כן בפיי"ב דנדרים ועיין כ"מ ולח"מ שם וכ"פ הרא"ש שם וכיון שפסק כן פסק לכולי מילתא כר"י. אלא דא"כ תקשה מה שכתב הרמב"ם בפיה"מ דלולב עץ בעלמא הוא וצ"ל או שמחלק בין לולב למשרה ולא ס"ל כ"ש הוא, או שס"ל כשיטת הגאונים וכפי' רבינו בעה"מ בהם ושס"ל דעצים להסקה לדידהו אין בהם משום קדושת שביעית או שס"ל דבאמת גם הרמב"ם לא פסק כר"י רק בנדרים וא"כ אנן קיי"ל כפי' הגאונים ז"ל וכפי' בעה"מ בהם ודלא כהראב"ד והפוסקים שס"ל דסוגין כפשוטה ס"ל כר"י ולכן לולב נמי יש בה משום פירות שביעית.

ואשר נראה עוד בס"ד דע"כ צ"ל דסוגיות חלוקות ומתחלפות דבב"ק דף ק"א ע"ב רבא רמי תנן ממין הצובעין וכ' ורמינהו עלי קנין ועלי גפנים וכו' לקטן לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית לעצים אין בהם משום קדושת שביעית וכו' אמר רבא סתם עצים להסקה הן עומדין, אמר רב כהנא ועצים להסקה תנאי הוא וכו' ה"ג רש"י סתם עצים להסקה ניתנו וכתוס' הביא גירסת רש"י אמר רב כהנא ועצים דהסקה תנאי

היא וכן עיקר פיי' כל עצים בשביעית הויא פלוגתא דתנאי אי אית בהוא קדושת שביעית, ופיי' שם שתי פיי' ע"ש. והמאירי ב"ק הגי' עצים העומדין להסקה אין בהם קדושת שביעית וכן אפיי' ראויות להדליק בהן כגון אבוקות של עץ שמן וכו' וכן עלין כגון עלי קנים הרכים אם לקטן לאכילה יש להם קדושת שביעית הא לעצים אין בהם קדושת שביעית, ומיהו במס' סוכה במשנה פיי' דז"ל אמר הר"ם אבל הלולב מותר למכרו כמו העצים ואין קדושת שביעית תלה עליו והוא דברי הרמב"ם ז"ל וכמ"ש לעיל ודלא כמ"ש המרי"ק בלשון הרמב"ם. ומיהו בד"ה אמר המאירי כתב משא"כ בשאר עצים וכו' ע"ש ולכאורה דבריו סותרין במפורש דבב"ק כתב מפורש אעפ"י שהנאתן וביעורן בשעה אחת אין בהן קדושת שביעית ובסוכה מהא טעמא גופא דז"ל והלולב מיהא אע"פ שהוא בכלל עצים ואין עצים בדין שביעית לולבי דקל בדין שביעית הן מפני שהם דומין לפירות שהנאתן וביעורן שוה שהרי עשוין הן לכבד הבית והנאתן וביעורן שוה, ובש"מ ב"ק הגי' בד"ה ולענין פסק כתב הרב המאירי ז"ל דז"ל עצים העומדים להסקה אין בהן קדושת שביעית כלל וכן אפיי' היו ראויות להדליק בהן כגון אבוקות של עץ שמן וכיוצא בהן וכן עלים אפילו כנס בהן הרבה אם לקטן לאכילה יש בהם קדושת שביעית הא לעצים אין להם קדושת שביעית וכו' ע"ש ולא הרגיש ז"ל דדבריו סותרים מסוכה הגי'.

עוד הביא בש"מ גירסת הראב"ד ועצים תנאי הוא ולא גרס ועצים להסקה תנאי הוא וכתב ומ"מ איכא פלוגתא בעצים אם יש בהן קדושה בין ר' יוסי ורבנן דלרבנן דייקן לאכלה מה שהנאתו וביעורו שוה משמע דלא משתעי קרא אלא בפירות שהנאתן וביעורן שוה דאיכא בהו לאכלה ובהנהו קאסר בהו משרה וכביסה אבל בעצים וכו' ולר' יוסי דלא דייק לאכלה אפיי' בעצים משתאי קרא, ולפום ריהטא גם בדברי הראב"ד יש לעיין דלכאורה דבריו סתראי נינהו ממה שכתב בהשגות על בעה"מ במס' סוכה שכתב שם דז"ל ועצים להסקה לדידהו וכו' א"א כך פיי' הגאונים ז"ל אלא שלא האירו דבריהם, ואנו כך מפרשים דבין ת"ק ובין ר' יוסי תרוייהו ס"ל לכם דומיא דלאכלה אלא דת"ק סבר דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה ור"י סבר דומיא דלאכלה שהוא שוה לכל אדם הלכך עצים להסקה נמי שוה לכל אדם הוא ונהוג בהם שביעית, ע"ש והנה דבהשגות על בעה"מ כתב דבין ת"ק ובין ר"י תרוייהו ס"ל לכם דומיא דלאכלה ולא פליגי אלא בביאור דלאכלה דלת"ק שהנאתו וביעורו שוה ולר"י שהוא שוה לכל אדם וי"ל.

אלא דמצאתי עוד פיי' כמחלוקת ר' יוסי ורבנן בסתם עצים להסקה נתנו דלכאורה מאי איכפת לן בסתם עצים והלא עצים דמשחן הנאתן וביעורן שוה ופיי' הגאון דרבי יוסי סבר הואיל ורוב פירות הנאתן וביעורן שוה הני דמשרה וכביסה כיון דמיעוטא נינהו נגררין אחר שאר פירות דאע"ג דהני אין הנאתן וביעורן שוה כהנאתן וביעורן שוה דמו ומותר הכ"נ כיון דסתם עצים להסקה נתנו הני עצים דמשחן כיון דמיעוט נינהו

נגרין אחר רוב עצים וכהנאתן אחר ביעורן דמי ואין בהן קדושת שביעית, ות"ק סבר כיון דמשרה וכביסה הנאתן אחר ביעורן אסור התם נמי כיון דעצים דמשחן הנאתם וכיעורם שוה אין בהם משום קדושת שביעית ע"כ. ולכאורה האי דינא דגירינא דהמיעוט שאין עומד להסקה נגרר כתר הרוב דבר חדש הוא וצ"כ מה הוא אי בידו להתנות על המיעוט שאינו רוצה לגרור וממילא לא חל עליו דין הרוב או כיון שנגרר כתר הרוב אין בידו להתנות ולהפרידו מן הרוב אלא ממילא בטל. וקצת משמע ען בגמ' לקטן לשם אכילה ולא נגרר.

ובמקום אחר אמרתי בס"ד דבר חדש לפמ"ש מרן כק"ז בכי"ש א"ח סי' ק"מ וסי' קע"ט לפרש הא דאמרו בירושלמי דמודה ר"ל בעתיד להשלים ומודה ר"ל כיום הכיפורים ומודה ר"ל כאיסורי הנאה דחצי שיעור אסור מה"ת וכיאר מרן וצ"ל דלכאורה לרבי יותנן נמי הרי רק משום דחזי לאיצטרופי חצי שיעור אסור מה"ת והיכא דלא חזי לאיצטרופי מודה דמותר ומה"ט כתבו הצ"ח והשאג"א ועוד דחצי שיעור חמץ כרגע אחרונה של פסח דלא חזי לאיצטרופי או חצי שיעור מוצאי יו"כ מותר מה"ת וא"כ במאי פליגי וכיאר מרן ד"ל דהיכא דודאי לא חזי לאיצטרופי כ"ע מודי דח"ש מותר מה"ת והיכא דעתיד לאיצטרופי כ"ע מודי דאסור מה"ת ולא פליגי אלא כסתמא דלר"י אמרינן מסתמא ח"ש אסור מה"ת דמסתמא ודאי חזי לאיצטרופי וסופו להצטרף ור"ל ס"ל כסתמא ח"ש מותר דודאי לא יצטרף בסופו שלא יאכל עוד איסור ללקות עליו.

והנה בכל השנה שאדם מותר לו לאכול ואוכל ח"ש ס"ל לר"ל דודאי לא יאכל עוד ח"ש להיות לו איסור ולוקה ולכן כסתמא ס"ל דח"ש מותר אבל ביו"כ שלכ"ע אסור לאכול ואעפ"כ אינו מונע עצמו זה מלאכול כה"ג מודה ר"ל דחצי שיעור אסור מה"ת דסתמא שלו ביו"כ הוה כעתיד להשלים.

ומעתה נלפענ"ד לומר לדין סברא זו גם להיפוך דכשאדם כא ואוכל פחות מככותבת בדוקא ומקפיד שלא לאכול ככותבת בכדי אכילת פרס בכדי שלא יצטרף החצי שיעור הראשון עם השני ומעמיד לעצמו שומר ומודר ושוקל שח"ו לא יבא לאכול לידו שיעור שלם כה"ג הרי עושה פעולה שלמה וגמורה ומראה כדעתו וכמעשו שאינו רוצה לצרף הח"ש הראשון להאחרון וא"כ כה"ג גם ר"י מודה דמה"ת ח"ש מותר שהרי רק כסתמא נחלקו אבל כאין סופו להצטרף מודה ר"י שמותר מה"ת וכיון דכיו"כ אסור לאכול והוא שאוכל מחמת חליו ולא מחמת שהוא רוצה לאכול וגם אינו אוכל רק ח"ש דוקא ובדקדוק שלא יצטרף א"כ הוא בכלל שאינו עתיד להצטרף ומותר מה"ת לכ"ע וא"כ אפשר בדין נמי דינא הכי דכיון דמתנה להדיא מהני.

ברם כש"מ הנ"ל הביא עוד בשם הרמ"ה כפרטיו וז"ל עצים דמשחן שראוין להתחמם

וכו' אמר רבא סתם עצים להסקה הן עומדין להסיק בהן תנור וכירים ולהדליקן תחת התבשיל ולא להתחמם כנגדם וממילא אימעוטי להו מלאכלה הלכך אע"ג דאימליך עלייהו נמי להתחמם כנגדן או לדבא אחר לאו מילתא הוא דלא במחשבה דיליה תליא מיתא אלא באנפי דאורחא אינשי לאיהנוויי ביה מדעם, ולא דמי ללקטן לאכילה דהתן בשלקטן כשהן לחץ דלא חזי להסקה כלל עכ"ל. הנה מבואר מלשון הרמ"ה דהא דאזלינן בתר דעלמא אפי' אימלך ורצונו להתחמם ואפי' לקטן לכך לא מהני דלאו במחשבתו תליא מילתא ולא דמי ללקטן לאכילה דלא חזו להסקה כלל. והא דלקטן לשם חטאת הו"ל כעצים דהחם כ"ע עבדי הכי ודו"ק.

ולעצם ההלכה לענין לולב שגדל בשביעית ונלקט בשמיני אשר לכאורה לפי דעת כמה שיטות אסור לקנות הלולב אם האתרוג נלקט בשמיני כיון דבאתרוג אזלינן בתר לקיטה א"כ אפשר שיעשה עם האתרוג כמו שעשה אשתקד עם הלולב כלומר שיקח האתרוג ויכליע לו הלולב, ובשם מרן החזו"א ז"ל שמעתי דכיון דבוה"ז אין העולם נוהגין להשתמש בלולב לככד בו את הבית ממילא לא הו"ל הנאתן וכיעורן שוה וממילא דין עצים לו והגם שלכאורה גם זה במחלוקת שנוי מ"מ כיון דלגדולי הפוסקים בלולב לא שייך כלל שביעית ובוה"ז דשביעית דרבנן יש לסמוך להתיר, ואם יש לו אתרוג שנלקט בשביעית ומחזיקו בשמינית אי יכול למכרו ולהבליעו בלולב של שביעית צ"ע.

וראיתי להחזו"א ז"ל (שביעית סי' כ"ג סק"ה, ובסוף ה' שמיטה ויובל על הר"מ ז"ל) שדן שם לענין הלכה מהו לחלוק על הב"י שהי' רבם של בני א"י ואי יש לסמוך על החולקים עליו ואי יש חילוק בין דאורייתא לדרבנן והביא מהרי"ט סי' מ"ב והביא חולקין על הב"י וסיים סוף דבר שדין מצות התלויות בארץ כשאר ההלכות של תורה שהולכים בתר רוב הפוסקים כראורייתא ובשל סופרים להקל אף בשקולין עכ"ל. ולכן בנידון דידן נמי כיון דנראה לכאורה רוב פוסקים קבלו ונהגו דכלולב לא חששו משום שביעית א"כ הו"ל עכ"פ ספק וכיון דשביעית הוה דרבנן ועוד בעצם גם כשנת השמיטה יש ספק הגם שקבעו ונהגו כהרמב"ם המחלוקת לא נשתנה כנלפענ"ד.

עש"ק לסדר וזה שער השמים התשס"א בני" יצו"א

למען אחי ורעי אדברה נא שלום

היות כי נתרפו אמות הסיפים ורעשה הארץ וכל העולם כולו עליונים ותחתונים עיניהם על ארצנו הקדושה ארץ החיים ארץ אשר ה' דורש אותה מראשית השנה ועד אחרית שנה לטובה ולברכה, ובשנאת עולם לעם עולם וכידיים ידי שעיר וחוטנו אשר פשטו ידיהם בעם קודש לאברם או לגרשם מן הארץ חלילה החל לזרוק אבנים על בני" הקדושים ההולכים להתפלל לפני ה' בכותל מערבי שהשכינה לא זה משם, וגם ביריית אקדחים ונשק הפצצות ומאבדים עצמן כו' ובעוננו"ה נתפשט בכל מקום שיש שם מזרע קודש. וכיצא בה משחיתים על הדרכים ועיררות בתוככי ארץ ישראל, ובשאר ארצות מה עשו בארה"ב שרפו כמה כתכנני", בענגלאנד דקרו כחור בן ישיבה, באוסטריא כל הבתכנני" סגורים כל הזמן ותחת פקוח תמידי מהמשטרה, בצרפת, ושאר מדינות וממלכות מזרע עמלק עוזרים ומעודדים את רוצחי עם בני" ומלמדים אותם טכסיסי מלחמה, ונתקיים בעוננו"ה מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, והאמתלא שלהם על כל זה שברצונם לעשות שלום וצריך לשלם עבור השלום, והנה כבר נתפשרו בני" על חורבן ביה"מ ולא יגעו בגופי ישראל, אבל לא לתרוייהו ח"ו ואין ממתין בשתי מיתות. וע"ז אמר דוד המע"ה שפוך חמתך אל הגוים וגו' כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו, עשו תרוייהו ואין שלום לרשעים וכבר העיד לן רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל באיגרת הקודש איגרת התימן שהישמאלים לעולם לא יעשו שלום עם בני ישראל, ודרשה על הפסוק (תהלים ק"כ ה') אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר שהמשוגע (לשון הרמב"ם ז"ל) שלהם בא מקדר, רבת שכנה לה נפשי עם שונא שלום, אני שלום וכי אדבר המה למלחמה כלומר כשישראל רק מדבר משלום המה כבר הולכים במלחמה ע"ש. ואין לנו לפנות אלא לאבינו שבשמים, כמה שהבטיח לנו בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך, וגו'.

והגם כי ידעתי מך ערכי, אבל היות כי לא עת לחשות ולעמוד מן הצד, והסכנה הוא לכלל ישראל ואם החרש תחרישי בעת הזאת וגו' ואת ובית אביך תאבדו, והרי בנינו ובנותינו אבותינו ורבותינו בארצנו הקדושה בסכנה גדולה ח"ו, והשתיקה בעת ההיא כהודאה על מעשה רשע ורציחה שלהם ומי יודע מה ילד יום והרי אין יום שאין שם קרבנות מאתכנני" ר"ל ולבי ועיני וכל גופי רועד בעת שאני זוכר ימי היטלער והקרעמעטאריאמס שהגוים הכינו לעם ישראל והחל במדינות יוראפף והיהודים באמעריקא שתקו ועדיין שותקים, ומה עלתה בעוננו"ה. וגם בעת הזה, האחיכם יצאו למלחמה ואנחנו נשב פה, ולמה תניאוך את לב בני ישראל מהשתתף בצרתם, והלא אינם מבקשים מאתנו לבא להלחם כחיילים עם נשק טבעי.

אבל נחנו נחלץ חשים לפני בניי ולפני ה' למלחמה בשם ה' אלקי, ובנשק שלנו שקבלנו מאבותינו, הקול קול יעקב יעקב, בזמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו. כי לא דרכיהם דרכינו, ואין טכסיסי מלחמה שלהם שלנו, אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה', ולכבוש כל חלרץ למלחמה לפני ה' להרבות בלימוד התורה, ובחפלה ותחנונים, בצומות, וצעקות, צעקת הדל להתענות למי שיש ביכלתו ולכה"פ תעניות דיבור, ולתקן כל מדה נכונה בכלל, ובין אדם לחבירו בפרט, עדי נזכה לבנות את עטרות שופר שופר של משיח ואת יעזר ויעזר ויגון ויושיע לכל החוסים בו, ויגבהה, מאשפות ירום אביון, ולפי שכל הכח שלנו בפה ובקול וצריך ללמד את בני יהודה קשת, כלומר הקשת של בני יהודה שהוא כתפלה היאך להשתמש בו כמו שלהבדיל במלחמה חול מלמדים את החילים היאך להשתמש עם הנשק שלהם כן צריך ללמד היאך להשתמש עם הנשק שלנו שהוא התפלה והצעקה, דכתיב והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' ואמרו ז"ל (רי"ה כ"ט) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוכרות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים וכו'. ואחר הכוונה הן הן הפעולות והתוצאות. ולכן הנני להציג כאן קצת לימוד בנשק שלנו שהיא התפלה והאיך להתפלל ולהתנהג שתתקבל תפלתינו לפני ארון כל.

כתיב הקול קול יעקב והידידי עשו ואמרו חז"ל בזמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו לכן הנני מבקש מכל מתפללי בית מקדשינו פה ובארצינו הקדושה בפרט ולכל ידידי ואנשיי ולכל מי שרוצה לשמוע לדברינו, בכל מקום שהם בכלל וגם לכל מי שמשותף בצערן ובצרתן של ישראל להוציא הנשק שלנו בלהט החרב המתהפכת של קול קול יעקב ותק תיק מנרתיק ולהתפלל ולהתחנן להשי"ת על גורל עם ישראל הקדושים בכלל ואחבניי בארצינו הקדושה בפרט ובכל מקומות מושבותיהם, שיחוס וירחם עלינו וכל אויבי עמך בית ישראל מהרה יכרתו, והזדים מהרה תעקר ותשבר ותמגר ותכלם ותשפילם ותכניעם במהרה בימינו, ולהתפלל במחשבה טובה ובכוונה נכונה, עדי ישמע ה' אל קולנו וצעקתינו כהבטחת שומע שועת עמו ישראל ברחמים, וכבר כתב הרמב"ן (שמות ב' כ"ה) וירא אלקים וגו' וז"ל והאריך הכתוב להזכיר טענות רבות בגאולתם וישמע אלקים את נאקתם, ויזכור אלקים את בריתו, וירא אלקים, וידע אלקים, כי ידעתי את מכאוביו, כי אע"פ שנשלם הזמן שנגזר עליהם לא היו ראויים להגאל כמו שמפורש ע"י יחזקאל אלא מפני הצעקה קיבל תפלתם ברחמיו עכ"ל. הנה דיפה צעקה אפי' למי שאינו ראוי להגאל כ"ש בזמנינו שמצוה וחיוב לבקש רחמים ולהתפלל על אחבניי לגאולתינו במהרה.

ולא באתי במכתבי זה לחדש חדשות על מה שכבר עשו גדולי ומנהיגי הדור שליט"א להתפלל על כלל ישראל אלא באתי להוסיף כמה ענינים וכיאורים בעצם התפילות ולפי שעיקר התפלה הוא כוונת הלב כדכתיב ולעבדו בכל לבבכם ואמרו איזה עבודה

שכלב זו תפילה. והכוונה נחלקת לשנים נגלה ונסתר, והנגלה שכתפלה נמשל לגוף ונקרא בשם מחשבה, והכוונה מהתפלה נמשל לנשמה שהיא נסתר נקרא בשם כוונה, ומחשבה הוא סוד מרע שלא יחשוב על דברים אחרים והכוונה היא עשה טוב ואמרו חכמים תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה, ולעכודו ככל לבכם זו מחשבה שחייב להוציא מחשבות זרות ואח"כ להתפלל בכוונה עצומה. וכדי שנזכה שתתקבל תפלתנו לרצון לפני אדון כל, ארשום כאן בקיצור מרכיני השל"ה הקדוש עמוד השלום שמצא כתוב בספר דרך החיים דף ס"ו וז"ל.

י' דברים שעוזרים על הכוונה והפכם גורמים בטולה ואלו הן. תורה, חידוש, צורך, לשון נוע, קול, הכנה, נכנס, שכן, זמן, הראשון והגדול שבכולם הוא תורה, כי ע"י תורה יתקרב אדם לאלקים ודבוק בו. והמסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה, ולכן מתפללין קודם השמ"ע אהבה רבה על התורה ואח"כ תפלה. וכזה"ק פ' ויקרא כד בר נש אתרחק מאורייתא רחוק הוא מהקב"ה ומאן דקריב לאורייתא קריב לקב"ה בהדיה. (הב') חידוש, שיחדש דברי תחנונים ושאלות ובקשות כקצת ברכות התפלה אם לא ככולם, והחדושים ההם יגרמו לו לכוון לכו, ואם לא מחדש דבר נעשה תפלתו מצוות אנשים מלומדה, ואהא תגן העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים, ומפרשי רבה רוב יוסף דהיינו כל שאינו יכול לחדש בה דבר בבקשתו, כלומר קבע, כהיום כן אתמול כן מחר ע"כ. כי המחודש דבר ע"כ צריך לכוין אבל החוזר על הדבר א"צ כוונה. (הג') צורך, כשיש לאדם צורך לדבר נותן דעתו יותר ומכוין לכו ומחשבתו יותר, וכגון ח"ו שיש לו מי שחביב עליו ככנו או בני משפחתו הכביד עליו חולי או הוא עצמו ח"ו אז יתחנן ויתפלל ומוריד דמעות מקירות לכו, וכדכתיב בחזקיהו המלך ויסב אל הקיר שהתפלל מקירות לכו, ולפי רוב צורך האדם למה ששואל, כן ירבה כוונתו ואם ימעט הצורך תמעט כוונתו, ולכן איש מרצלת חושב שאין לו צורך לשום דבר אבל הכוטח בה' יודע שהכל מעתו וצריך לתפילה על כל.

(הד') לשון שיתפלל בלה"ק שהתפלה נשמעת בלה"ק ותורה נתנה בלה"ק, ומלאכים מספרים בלה"ק, והעולם נברא בלה"ק, והקב"ה בחר בלה"ק כאמרם אתה בחרתנו מכל העמים ורוממתנו מכל הלשונות. (הה') להתנועע בתפילתו כפס"ד ועד לשמ"ע לכ"ע דאמרינן כל עצמותי תאמרנה ה' ובשמ"ע גופי נחלקו הפוסקים י"א דהתנועעה מבטל הכוונה וי"א דאדרבה מוסיף כוונה וכל עצמותי תאמרנה ה', והעיקר בלבד שיכוין לכו לשמים. (הו') קול, להנמיך קולו וכמעט קולו כל ישמע ונחלקו אם צריך להשמיע לאזניו עכ"פ וגורם לכוונת הלב, אבל המגביה קולו אינו מכוין, ומ"ש מי שאינו יכול לכוין מותר לו להגביה קולו משמע דבקול מכוין יותר היינו למי שלכו בל עמו וצריך התעוררות שלא יטעה בתפילתו אבל מי שיכול ינמיך קולו ויגביה כוונתו, וכזה"ק מאן דמשתמע קליה בצלותיה צלותיה לא משתמע, דלאו זה צלותי, ומאן איהו צלותיה דא ההוא קל בלא ר' וכו' ובג"כ לא איצטריך ליה לכו נש למשמע

קליה בצלותא אלא לצלאה בלחש בהוא קל רלא אשתמע ודא איהו צלותא דאיתקבלא תריר, וסי' והקל נשמע קל בלא ו' נשמע. הז' הכנה, שיעשה הכנה ללבו להתפלל, קורם שיקום להתפלל ישב מעט בטל דומם ומחשב שעומר להתפלל לפני מי שבידו להמית ולהחיות וכל הנשימה ונשימה מאתו ית' ויחשוב בכל הטובות אשר עשה לו אע"פ שאינו ראוי לכל זה וחסידיה הראשונים היו יושבים שעה אחת קודם התפילה כדי שיכוננו את לבם לאביהם שבשמים ואח"כ מתפללים.

הח' הכנסה, כשנכנס במקום התפילה להתפלל אל יעמוד אצל הפתח שעוברים ושבים ומבטל אפי' מי שמכוין הרבה, אלא יכנס לפחות שיעור ב' רלתות, ויעמוד במקום שלא יכנס עליו אדם באמצע התפילה, והוא לכה"פ בק"ש ושמ"ע, ולא טוב עושים הנכנסים והיוצאים באמצע התפילה בין המתפללים ומפריעין אותן בתפלתן, ואפי' הולכי לרוש צדקה נמי ימשכו ידיהם עד לאתרו השמ"ע. הט' שכן, יהדר לעמוד לפני שכן הגון שעומד אצלו ומתפלל כי מלבר שכישי לו שכן מכוין בתפלתו ישפיע גם עליו, לבד מזה אמרו שהרבה שכן עושה. ובתורה (בראשית ל"א ג') ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהי' עמך, וברש"י ואהי' עמך אבל בעודך מתווכר לטמא אי אפשר להשרות שכינתי עליך ב"ר. ועוד (בראשית ל"ג י"ד) ויאמר ה' אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו, וברש"י כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו. ובס"ח סי' תשע"ב לא ישב בתפילה אצל רשע כשעומד רשע בתפלה וכו' ויהושע הוחרך שערו אם צדקי' ואחאב, והשל"ה ז"ל חלק עליו שכשהצדיק מתפלל בכונה לא שבשכיל הרשע אצלו תמאס תפילתו ואע"פ שאלו בצד אלו רצ"ע. הי' שלא ימהר בתפילתו שיוכל לרבר במתן והממהר בחפזון רב לא יוכל לכוין וכמעט לא יוכל לזכור מה שהתפלל, סוף דבר רבענין הכונה יש שני כתות כת אחת שמיחידים את השי' ית' ומתפללין אליו ומברכין אותו, והכת השני' הם אומרים רברי יחוד אבל אינם מיחידים, ואומרים דברי תפילה ואינם מתפללים, ואומרים רברי הברכות ואינם מברכים, והחלק הראשון הנם מעטים מאד מאד, ונער יכתבם, והחלק השני רבו מארבה וסיים הלואי ולא אהי' גם אני כאחד מהם עכ"ל בקיצור ע"ש.

והנה כתבנו קצת לעצם התפילה מה שצריך להזהר כל העומד להתפלל לפני הקב"ה, ורצה שיתקבלו תחינותיו ותפילותיו, כי ראינו ושמענו שח"ו נחלש כח התפילה בעיני בני אדם, עד שמורגל בפי הבריות שבזה"ו הולכין לרופא לרפואה גשמיות ואין סומכין על התפלה, וכמ"ש בהמלך אסא וגם ברופאים שאל, רק כשח"ו הרופא התייאש אז חזר לביהמ"ר לעשות מי שברך לפני הס"ת. וגם בשאר ענינים חזו באמת תוצאה מחכמת עכו"ם הנקרא סיענס בלע"ז אשר הכניסו בכרם ישראל הולכי בתי ספר עכו"ם שמה שאינו רואה ח"ו אינו מאמין.

עוד זאת אדרוש לשמור על קדושת ביהכ"נ, שבזמננו נהפך הבית המקדש מעט ח"ו

לביית חרושת, מלפנים הי' אדם מישראל הולך לביהכ"נ להיות שם לא הי' שום מפריע ויושב ומתבודד בינו ובין קונו ללמוד ואח"כ להתפלל במקום ונה שם תהא תפלה, והי' זה ידוע ומוסכם שבביהכ"נ אין לו ביטול ומפריע ואם פגע כך מנוכל זה משכהו לביית המדרש, אם אבן הוא נימות, שוב הכניסו טעלעפאן לפרחדור [האלל בלע"ז] למי שרצה לצלצל ולקרא למי שהוא בביה"מ להודיע איזה דבר נחוץ מאד, והאמנם שוב התחילו להכניס טעלעפאנים כל אחד בכסו ומכניסים בביה"מ וכמה רעות עושים המכניסים הטעל עמהם בביהכ"נ.

(א) כשהטלפון מצלצל מפריע אותו ואת כל הציבור המתפללים מתפלתם, והעוסקים בתורה מלימוד התורה, (ב) שע"פ רוב מדברים דברים בטלים והעומדים אצלו שומעין ומתבטלים ובפרט אנשים שדרכם להיות רוצים לשמוע מה שנשמע אצל אחרים מכשילם בזה, (ג) זלזול בביהכ"נ ובקישוי התירו לומר אסותא וכ"ש לדבר דברים של מה בכך. (ד) בעל הטעלי' בעצמו כמה פעמים נמצא שעומד בק"ש והטעלי' מצלצל והוא רוצה לדעת מי הוא המצלצל ולקוח הטעל ואינו רוצה לדבר רק צועק בהמכשיר נא נא נא והמצלצל מצד השני מדבר והוא שומע והציבור קוראין ק"ש והרי הוא מכשיל עצמו שצועק נא נא במקום שאפי' לקרן בעיניו אסור ומפריע אחרים והר"ל ח"ו חטא ומחטיא את הרבים.

(ה) ונשאלתי מרופא חולים או אנשי ההצלה שעוסקים בפק"נ ואם לא יהי' להם הפעלי' ח"ו יגרום לא להציל אדם מישראל, ולפענ"ד הנה באמת שהרופא כשהוא נוסע על חתונה או כירצא בזה מסתדר באיזה אופן עם הפאציענטים וכן אנשי ההצלה מסתדרים א"כ יסתדרו גם בשעת התפילה כי באמת יש ב"ה כמה מהאנשים ויעשו סדר של ראטאציע בזה. והשנית אם א"א או צריך לדבר יתפלל ביחידות בביתו, או בביהכ"נ אם יש מקום או חדר שאינו בביהכ"נ ולא יפריע הציבור ובזכות התפילה שיתפללו כהוגן לא ימצאו חולאים מסוכנים, בכל אופן מוטב שלא יתפלל כלל כיון שהוא עוסק במצוה משיבא להתפלל וח"ו יחטיא את הרבים בהפרעת תפלה ברבים והן א' כביר לא ימאס.

זאת תורת העולה לפענ"ד איסור גמור להכניס טעלי' לביהכ"נ, אם לא שסיגירנו שלא יצלצל עד לאחר התפילה וכולי האי ואולי, כי אם כבר יש לו בביהכ"נ זכיר עצמו לדבר נחוץ ויצלצל או יצא באמצע התפילה ויצלצל ויבטל התפילה אעפ"כ.

ונחזור על הראשונות, היות כי אמרו תז"ל אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות, אמר רבא מאי קרא כלו הפך לבן טהור הוא. ועיין רש"י כשפשט הנגע בכת העור כך כשנהפכה כל המלכות למינות תבא גאולה ע"כ, ועוד אמרו אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל, שנאמר וכתת הזלזלים (ישעי' י"ח) וכתוב בעת ההיא

קונ' צלא דמהימנותא

מט

יובל שי לה' צבאות עם ממושך וממורט, ופרש"י מלכות הזלה, שלא תהא להם שום שולטנות לישראל אפי' שולטנות קלה ודלה ע"ש. והנה בזמנינו נתקיימו תרוייהו, קודם נתקיימה שנתהפכה כל המלכות למינות שהכריז אותו רשע שהשלטון שלו מהפך הכל לחלוני ולמינות לגמרי, וזה נתהפכה כל המלכות למינות, ושוב עכשיו נתקיים גם המאמר השני שבטל מלכות הזלה, שאותו רשע עצמו הפך המלכות כולו למינות, בטל לגמרי את המלכות הזלה ואין שום שלטון שם ואפי' קלה ודלה, ולכן עלינו להתפלל שכעת הזמן מוכשר מאד לביאת בן דוד משיח צדקנו.

ופה תהא שביתת קולמסי עני המצטער בצרתן של ישראל המצפה לראות בנחמתן כביאת משיח צדקינו כב"א עבד נרצע לאדוניו בלב ונפש,

מנשה הקטן

חדש הרחמים אני לרודי ורודי לי התשס"א-ב
אל אנ"ש בפרט ואחכנ"י בכלל עם ה' חזקו ונתחזקה
ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל

כהיותי בימי הקיץ בקרית אונגוואר בארצנו הקדושה על כמה שבועות והכרתי
קצת את המצב הנורא השורר בארצנו הקדושה ודברתי עם כמה מגדולי הדור גדולי
התורה מה יש לנו לעשות ומה מבקשים מאתנו בשמים וכמה יכולין להשתתף בצערך
של ישראל ולזכות ולראות בנחמתך, והיות כי הסתרת פנים גדולה הוא בעונ"ה והלואי
שנוכל לצאת ידי חובת עצמו וכ"ש לאחרים וחשבתי המשכיל ידום בעת ההוא, אמנם
בחזרי מארצנו הקדושה והמצב בעונ"ה לא נשתפר ואדרבה בכמה דברים גם גרע,
ורבו עלי חברי וידידי לבא עכ"פ במכתב חיזוק ולזרז לאנשי שלומנו כדת מה לעשות
ולא נשב כחיבוק ידיים לראות ח"ו בכלע את הקודש האחיכם יבאו במלחמה ואתם
תשכו פה, והסכמתי לכתוב מכתב זה לאנשי שלומנו, ומיהו אם יראה מי שהוא אחר
ויתעורר ג"כ יהי זה שכרי, הנה רכים מאנ"ש ובכלל שואלים מה זה ועל מה זה אשר
נתן למססה יעקב וישראל לבחזים מחרץ תשכל חרב חרכם של רשעים ומחדרים
אימה [הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך], הלא נבזרדן רב טכחים לאחר
שקטל סנהדרין ועוד א"ל לזכריה הנביא זכרי' זכרי' טובים שבהם איבדתים ניחא לך
דאבדינהו לכולהו כדאמר ל"י הכי נח עיין גיטין ג"ז.

אני הגבר ראו עיני חורבן יוראפף מה שהיטלער ומשרתיו ימ"ש העלו על מוקדה
על מזבח של הקראמעטאריאמס באושוויטץ בירקענא, בוכענוואלד, גלייעוויץ, ועוד.
יותר מששת מיליאנים מאחינו בניי אנשים ונשים וטף גאונים צדיקים וצדקניות
חסידים וחסידיות גופים נשרפים ונשמות פורחות באויר על קדושת שמ"ת, משנת
תרצ"ח עד תש"ה ובעולם הגדול אפי' אין פוצה פה ומצפץ, ואדרבה כמעט כולם
היו במעל וסייעו בסיוע שיש בו ממש להשמיד ולהרג ולאבד ח"ו ולקעקע ביצתן של
שונאי ישראל, ונשאר לאחר המלחמה אודים מוצלים מאש יתומים כלי אב ואם וכלי
משפחות, בעלי מומים מן המלחמה והתלאות, ובחמלת ה' על עמו ריחם על שארית
ישראל ובנו בתים ונשאו נשים והעמידו דור חדש בני תורה, תתי"ם, תשכ"ר, ישיבות,
מתיבות, כוללים לאברכים לומדי תורה כל היום, ולבעלי בתים קובעים עתים לתורה.
ועתה לאחר ששים שנה הנה יד שעיר וחותנו מתגבר שנית על עם ישראל ח"ו,
להשמיד להרוג ולאבד ח"ו, האחינו יפלו בחוצות ירושלים וארצנו הקדושה ואנחנו
נשב פה בשתיקה ובחיבוק ידיים, לא כן אנחנו עושים, יום תרועה הוא לישראל ואנחנו
מחשים, וחכינו עד כלי די ומצאנו עון, וגבי יונה בן אמתי הנביא כתיב (ינה א' ד) ויהי
סער גדול בים והאניה חשבה להשבר, וינה יד אל ירכתי הספינה וישכב וירדם.
ויקרב אליו רב החובל ויאמר לו מה לך נדרם קום קרא אל אלקיך אולי יתעשת
האלקים לנו ולא נאבד וגוי' וכן הוה כי הכל בשביל ישראל.

והגם כי איני רב החובל, אבל האניה רועדת וחושבת להשכר ובכל יום נשפך דם אחבנני בארצה"ק עיי הגוים נאמר נמי מה לך נדרם אין עת לשכב ולומר אני בקצה הספינה ולא יבא אלי הרעה או המחבל ח"ו, ונקומה נא ונקרא לה' אלקינו אולי ישמע ה' אל תפלותינו ויעננו. ועייך רמב"ן עה"ת (שמות כ' כ"ה) ויהי בימים הרבים וגו' ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה וגו' וירא אלקים, פי' ר"א כי ראה החמס שהיו מצרים עושים להם בגלוי וידע וכו' ורש"י פי' נתן עליהם לב ולא העלים עינו מהם, והאריך הכתוב להזכיר טענות רבות בגאולתם וישמע אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו, וירא אלקים, וידע אלקים, כי ידעתי את מכאוביו, כי אע"פ ששלם הזמן שנגזר עליהם "לא היו ראויים להגאל כמו שמפורש עיי' יתוקאל אלא מפני הצעקה קיבל תפלתם ברחמיו המרוכים", והרי העיד לך רבינו הרמב"ן ז"ל שאפילו כבר נשלם הזמן שנגזר להיות בגלות ולא היו ראויים להגאל כמבואר בנביא, מ"מ שמע ה' התפלה והצעקה בלי זכותים, ומה מכוון הקו"ק ממועצג"ת שליט"א להרכות בתפילה מרישא ועד סופא כי התפילה והצעקה הקב"ה מקבל ברוב רחמיו ויגאלנו אף שאינן ראויין להגאל.

אלקיהם של אלו שונאי זימה היא

כתוב בתורה (כמדבר כ"ד) לכה איעצך וגו' ואמרו חז"ל (סנהדרין ק"ו ע"א) אמר בלעם לבלק אלקי' של אלו שונא זימה הוא והם מתאווים לכלי פשתן וכו' ע"ש. ונראה דישראל קדושים לא היו מתאווים ח"ו לזנות וכמ"ש והם מתאווים לכלי פשתן, אלא שידע בלעם שעיי' התאוה לדבר המותר יבואו לאיסור וכן הי' עד שגרם להפיל כ"ד אלף מישראל עיי' עצת אותו רשע להכניס תאוה בהם, ועייך רמב"ן (דברים כ"ט י"ח) והמתאוה וימלא תאוותו תבואהו עוד תאוה, ויוסיף בנפשו תאוה יתירה, וכפי שופטים (דברים כ"ג י') כי תצא מחנה וגו' ונשמרת מכל דבר רע, כי יהי' איש אשר לא יהי' טהור מקרה לילה, ובגמ' הרהורי עבירה קשה מעבירה גופה, והוא אסור מדאורייתא אפי' בפנור' (יומא כ"ט) ועייך ב"ש (אה"ע הנ"ל סק"ב וכאה"ע סי' כ"א) להתרחק מהנשים מאד מאד ואסור לקרוץ בידי או כרגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעירות ואסור לשחוק עמה ולא להביט ביופי' שמביא ח"ו לידי זימה.

ובעונג"ה אין לנו פנחס בזמה"ז לעמוד נגד עושה מעשה זמרי, אבל כאתי להעיר על כמה דברים נראין כדברים קלים ובעיני המון כהיתר גמור, והן מגדרי העריות ואכזריות, ומעיקרי דיני התורה וקדושת עם ישראל תלוי בהם ועליהם, והם תיקון לחטא שיטים ולהפר עצת בלעם ולהשיב חרון אף ה' ויתן לנו בריתו שלום.

א) והנה אמרו ז"ל (סוכה נ"א ע"ב) בשמחת בית השואבה ומתקנין שם תיקון גדול, ובגמ' מפרש מאי תיקון גדול אמר ר' אלעזר כאותה ששנינו חלקה היתה בראשונה

קונ' צלא דמהימנותא

והקיפוח גוזטרא והתקיננו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה כדי שלא יכואו לקלות ראש ולידי עבירה ח"ו. ומאז ועד עתה בתי כנסיות ובתי תפילה שיש להם לעולם האנשים הם למטה והנשים מלמעלה בקומה עליונה הנקרא עזרת נשים, ועכ"פ נבדלין הם במחיצה בין אנשים והנשים, וכיון שזה הוא יסוד לתפילת ישראל וקבלתה צריך להזהר שיהא ההבדל הבדל כראוי שלא יוכלו לכא לידי קלות ראש.

(ב) להזהר בזמני ההפסקות באמצע התפילה, כגון בין שחרית למוסף, וכשיוצאים מביהכ"נ שלא יתערבו אנשים עם הנשים, ולא יכשלו באיסור הסתכלות ובדיבור וכ"ש בימים הקדושים והנוראים שיש להזהר יותר ולהיות בקדושה ובטהרה.

(ג) הדר במקום שאין לו ביהכ"נ בלי תערובות אנשים עם נשים, ואפי' אין יושבין מעורבין ממש אלא זה לצד זה בלי מחיצה, ואין לו ביהכ"נ להתפלל בלי תערובות, נכון להתפלל בבית ביחידות, ולא לילך לביהכ"נ שאין שם מחיצה בין אנשים לנשים.

(ד) הנוהגין בר"ה שהולכין לתשליך אצל נהר או לשאר מקום בריכה וכיוצא בו צריך להזהר שלא ילכו אנשים ונשים יחד וכ"ש בחורים ובתולות שלא יתערבו, ולא יהי' מצוה הבא בעבירה.

(ה) בחתונות מאנ"ש החרדים לדבר ה' ב"ה אכשר דרי במדינה זו ובכל מקומות עושים מחיצה בין אנשים לנשים.

(א) ומיהו צריך להקפיד שלא יקלקלו המחיצות.

(ב) יש להקפיד שיהיו שתי כניסות נפרדות לאולם, אחת לאנשים ואחת לנשים.

(ג) יש להקפיד ולהזהיר שלא יתערבו בקארידארען שהיצה"ר שרוי שם וכ"ש שיצה"ר מצוי בשעת שמחה.

(ו) מנהג שהונהג פה לעשות שמארגעס-באר"ד בלע"ז ועומדים שם בלילות אנשים ונשים בחורים ובתולות יש למנוע מלעבור שם וכ"ש לעמוד שם, ובפרט לאדם חשוב, שיש שם תערובות גדול, ואפשר העומד שם בתערובות יפסל לעדות כדן מתערב עם הנשים והאוכל בשוק. ואם רוצים דוקא כשמארגעס-באר"ד, יעשו ב' מקומות נפרדות, אחת לאנשים ואחת לנשים.

(ז) מה שבקצת חתונות באמצע החתונה והריקודים מכניסים את הכלה מאחורי המחיצה של צד הנשים ומושיבין אותה על כסא בין האנשים, ואנשים ואפילו בחורים מרקדים סביב הכלה סביב עם ניגונים ושירים, יש לבטל זה ככל

קונ' צלא רמהימנותא

נג

חוקף כי הוא איסור גמור וכאש בנעורת, ובפרט לבחורי ישיבה.

(ח) גם בשאר שמחות כשבע ברכות, תנאים, ברית מילה, ולהכדיל בין חיים לחיים, בליות ר"ל או ניהום אכלים, בכל מקומות כאלו התערכות נשים ואנשים סכנה, וצריך לעשות כל האפשר לעשות מחיצה, ואם אי אפשר לא ישתתף שם. וגם כשעושין שבע ברכות בכית פרטי, צריך לעשות מחיצה, והב"ש (אה"ע סי' ס"ב סק"א) כתב ד"ל, כתב ב"ח כשאנשים ונשים בחדר אחד אין אומרים שבע ברכות דאין שמחה כשיצה"ר שולט, ע"כ.

(ט) פעמים יש כניסה נפרדת לאנשים ונשים ולאחר שנכנסים מתערבין ובפרט בניחום אכלים ר"ל וכיוצא בו, ויש למנוע זה.

(י) יש לזהר שלא להכנס זוגות צעירות לבלות יחד בכתים, עיין גמ' סנהדרין (פ"ו ע"א) א"ל רב פפא לאביי אלא מעחה כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל הכי נמי כי ימצא פרט למצוי כגון של בית פלוני דשכיחן גבייהו הכ"נ דפטירי, ופרש"י של בית פלוני לא רצה להזכיר שמם שחשובין היו וכזה לא היו נוהגין כדת שהיו הרכה דרין בכית אחד אנשים ונשים והיו תמיד מצויין עם נשי חבריהן ולא שמתייחדין ע"ש, הרי דלהיות תמיד מצוי בכית חבריהן אנשים עם נשים זה שלא כרת ואסור לעשות כן.

ולרגל המאורע בעונ"ה לפני כמה שבועות יש יותר להזהר בזה, וכמשל דר' אליעזר בן עזרי' כפ' אחרי מות שני בני אהרן וגו' וימתו. והי' ראב"ע משלו משל לחולה שנכנס אצלו רופא ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מן הראשון.

(יא) הנוהגין לעשות כפרות עם עוף בעשרת ימי תשובה או עיו"כ ע"פ מנהג הרמ"א ז"ל צריכין לראות שלא יתערבו אנשים ונשים יחד, ובפרט מקום שבאים גם בחורים וגם בתולות לעשות כפרות, יקפידו שלא להתערב, אלא יעשו שעות לאנשים לכד ושעות לנשים לכד, או שיעשו מחיצה במקום שעושין הכפרות, לאנשים ונשים שלא יתערבו, ואם א"א אז יזמינו שיביאו להם העוף בכית וישלח חזרה עם המכיא, ואם ככל זאת א"א אזי מוטב לעשות כפרות עם דג או כסף.

(יב) הרוצה לקיים והייתם קדושים, ולהפר עצת כלעם, ולהשתתף בצערן של אחבנ"י, יש למעט ולחסר משהו מכל הנאה הן אכילה והן שאר הנאות

גשמיות ולהיות פרוש מן המותרות, וכדעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל.

ולמען התחזקות הנני תחור בצו השם ית' ויתעלה שמו, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל לדעת כי אנחנו עם מרעיתי והקב"ה הבדילנו מן התועים ומצפים לישועתו וכשמחתינו אל יתערב זה, וכמאמר הפייטן באקדמות יקרא ויאה את אין תערכי למרותא רעותך נעבד לך בכל אתרותא. בחכמתא מתיבא להון קצת לאודעותא ידעתון חכמין ליה באישתמודעותא רכותכון מה חשיבה קבל ההיא שבחת רכותא דיעביד לי כי מטיא ישועתה. כמיתי לי נהורא ותחפי להון בהתא.

באיאמ"ה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, והבדילנו מן התועים (בג' הבדלות, א) בין ישראל לעמים, בחר בנו מכל עם ולשון, (ב) ובין קדוש לחול, בקדושת הגוף לכל יחיד בישראל, (ג) בין אור לחושך, הנשמה צלם אלקים ממעל מעולם הנשמות שכולו אור, קדושת הנפש והמחשבה. ונבאר קצת ביאור יותר. הראשון "בין ישראל לעמים", כתוב בתורה (שמות י"ט ה-ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים וגו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר את בני ישראל. (מלכים א' ח' נ"ג) כי אתה הבדלתם לך לנחלה מכל עמי הארץ כאשר דברת ביד משה עבדך בהוציאך את אבותינו ממצרים אד' אל'. ובאנשכה"ג אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו בתורה ותרי"ג מצות ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולקיים את כל דברי ת"ת באהבה, בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב מזמור לדוד ה' מי יגור באהלך וגו', בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחי' (מכות כ"ד ע"א). ועמך כלם צדיקים כל המאמין בה יש לו חלעוה"ב.

שנית, הבדיל אותנו מן העמים בקדושת הגוף של כל יחיד מישראל כדכתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, וכפ' קדושים תהיו כי קדוש אני וגו' והחינוך (מצה ב') כתב משרשי המצוה רצה הקב"ה לקבוע בעמו ישראל אות קבוע כגופם להבדילם משאר העמים, ונקבע ההבדל בגולת הזהב לפי שהוא סיבה לקיום המין. ובכעוה"ט אם תהיו גוי קדוש לא ידעוך אליך ירצו ואם לאו גוי גדול יעור. וברמב"ן וגוי קדוש לדבקה באל' הקדוש וכו' והנה הבטיחם בעוה"ז ובעוה"ב, ובספורנו גוי קדוש בלתי נפסדים אבל תהיו קיימין לעד, וקאי גם על הגוף שישאר לעד, ששימש והי' מדור להנשמה, ובגמ' סנהדרין מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימים, והנה הבדלת ישראל מן העמים בקדושה, ובאכילה (ויקרא ל"א מג-מד) אל תשקצו וגו' ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם כי אני ה' אל' והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני, וברש"י לפי שאני אקדש אתכם למעלה ובעוה"ב זה להבדיל בין הטמא ובין הטהור.

ובפ' קדושים דבר אל כל עדת בניי ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני וגו' ופרש"י הוו פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה. והרמב"ן ז"ל פי' קדושים תהיו שלא להיות נבל ברשות התורה, שימצא בעל התאווה מקום להיות מזוללי בשר וטוכאי יין מן ההיתר, וזימה באשתו או בנשוי הרבות, הזהיר הכתוב בדרך כלל שנהי' פרושים מן המותרות והוא במ"ע לדעתו ז"ל, וכן כגון ישמור פיו ולשונו מלהתגאל ברכוי האכילה הגסה, ומן הדיבור הנמאס, וימעט במשגל, ואחר שפרט העבירות שהן אסורות לגמרי, ויכנס בכלל זאת הצואה הנקיות בידיו וגופו שאמרו והתקדשתם אלו מים הראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים, כי קדוש זה שמן ערב, כי אע"פ שאלו מצות מדבריהם הזהירים התורה שנהי' נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני"א שמלכלכים עצמן כמותרות וככיעורים, ובסי' בעה"נ להראב"ד הממלא תאותו מן ההיתר יעבור על האיסור. והנה קדושה שני' במאכלות טהורות וכשרות ולא כמותרות.

והשלישית, הברילנו מן העמים בקדושת הנפש והמחשבה וזה בין אור לחשך, דנשמת ישראל חלק אלוך ממעל כולו אור ולא של עכו"ם, עיין הר"ר אלחנן (תוס' ע"ז ה' ע"א ר"ה אין) דנשמות של ישראל ושל עו"כ אינן בגוף אחד, והגוף כולו חושך עפר מאדמה, ונשמת ישראל מאירה לגוף שלה ובאורך נראה אור, ובאור פניך יהלכון [והעכו"ם] והכסיל בחשך הולך. ועיין לעיל מש"כ הרמב"ן (דברים כ"ט י"ח) והמתאווה וימלא תאותו תבואהו עוד תאווה, ויוסיף בנפשו תאווה יתירה, ובגמ' הרהורי עבירה קשה מעבירה גופה, והוא אסור מדאורייתא אפי' בפנוי' (יומא כ"ט) ועיין ב"ש (אה"ע הנ"ל סק"ב ובאה"ע סי' כ"א) להתרחק מהנשים מאד מאד ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות ואסור לשחוק עמה ולא להביט ביופי', והנה הוא קדושת וטהרת המחשבה, מבואר מיהו שעיקר קיום האומה להיותם קדושים וגדורים מעריות. ובפרט בשעת חירום ועת צרה ליעקב מאויבים מצוה להרבות בקדושה. ואז יתקיים בנו "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בניי".

והנני בזה בכרכת כוח"ט המצפה לישועת ה' כביאת משיח צדקנו, עבד נרצע לאדוניו המצער בצערן של ישראל החותם בלב ונפש, מנשה הקטן

תשו' מאת הגאון ר' בן ציון בלום אב"ד סארוואש ואויפאלו
 בנו של הגאון בעל שו"ת בית שערים
 מתוך ספרו שו"צ וחי' שיבת ציון העומד לצאת אי"ה ע"י המכון

שיל"ת אח"ס עטר"ת לפק"ק סארוואש יע"א

גם ברכות יעטה מורה ע"ד אהוכי די"ן הרבני הגדול בתורה וכיראת ה' טהורה, חריף
 ובקי טובא, כהוויית דאב"י ורבא כש"ת מו"ה חיים אלימלך סג"ל אפפעל נר"ו.

סלח נא אנכי מבקש כי לא כאתי בשערי תשובה עד"ת אשר בא כמגילת ספר כתוב
 אלי במעלי יומא דכיפורי אך מפני באי מועד דחג הסוכות העל"ט חכילי טרדין סכיב
 שתו עלי כטיירדא דמצוה ודרשות על כן לא נשאו לשוכ נפשי עד עצם היום הזה כי
 אמרתי כי אקח מועד ואשימה עיני על דברי תורה. והנה כתב ליישב קושיית תוס'
 סוכה ל' דל"ל קרא לכם להוציא את הגזול ת"ל דהוי מצוה הכאה בעבירה די"ל
 דאיצטריך קרא באם קבל אתרוג ברכית ולפמ"ש אחרונים בדעת התוס' דאם אין
 המצוה כשעת עבירה ל"ש מצוה הכאה בעבירה א"כ אי אמרינן דרכית קצוצה אינה
 יוצאה כדדיינים א"כ ל"ה כזמן עבירה דכבר עבר וכמדומה דר' יוחנן ס"ל דר"ק א"י
 כדיינים ושפיר צריך קרא לכם למעט רכית אלו דבריו. והנה אמת נכון הדבר דר'
 יוחנן ס"ל רכית קצוצה אינה יוצאה כדיינים שכן מבואר ב"מ ס"א ע"ב אבל לא
 נהירא לי דודאי א"א לומר דרכית יפסל מטעם דל"ה לכם דהרי מבואר במל"מ פ"ד
 מה' מלוה ולוה ה"ב כשם הריטב"א בקידושין דהמקדש במעות רכית מקודשת משום
 דממונא דרכיתא קנינהו המלוה לגמרי וממון גמור הוא לו אלא שיש עליו חוב
 להחזיר ע"ש ועיין ב"ש אהע"ז סימן כ"ח סקכ"ו שהביא ג"כ דברי הריטב"א ושהרי"ו
 חולק דאינה מקודשת ברכית קצוצה אבל בספר עצי ארזים העלה דכונת הרי"ו ג"כ
 רק באותו רכית קצוצה שלקח מהאשה המתקדשת אבל בשאר מעות ר"ק מודה
 להריטב"א דמקודשת ע"ש. וכ"כ המח"א ה' רכית סימן ב' כשם הרמב"ן א"כ הרי
 שלך לפניך דאם נטל אתרוג ברכית קנאו ומיקרי שפיר לכם. ושוכ מצאתי בפ"ת יו"ד
 סימן קס"א סק"י וילקה"ג אר"ח תרמ"ט אות ה' גם שניהם הכיאו כשם תשו' תפארת
 צבי חיר"ד סימן ס"ג דבאתרוג של רכית ל"ה מצוה הכאה בעבירה כיון דקנאו ורק
 מוטל עליו להחזירו ע"ש ומבואר דהא וודאי פשיטא ליה דמיקרי לכם ורק משום
 מצוה הכאה בעבירה אתי עלה והעלה דגם משום מצוה הכאה בעבירה ליכא. ואפילו
 לדעת הב"ש כהכנת דברי הרי"ו דהמקדש ברכית קצוצה אינה מקודשת הרי כתב
 הטו"ז שם סק"ט הטעם דכיון דצריך להחזיר כדיינים הו"ל רכית כמו גזל דרכית וגזל
 דין א' להם ע"ש וא"כ למ"ד דרכית קצוצה אינה יוצאה כדיינים ל"ה כגזל וקנאו
 שפיר ומיקרי שלו ומשום לכם נמי לא מיפסל.

גם מה דתלה דבר זה בפלוגתא אי רבית קצוצה יוצאה או אינה יוצאה בדיינים לא נ"ל דהרי הא דרבית קצוצה יוצאה בדיינים היינו שכופין ומכין אותו עד שתצא נפשו כדי שיקיים מצות עשה וחי אחיך עמך ככל שאר מצוות עשה ולא שבי"ד יורדין לנכסיו דמלוה דשיעבוד נכסים ליכא כלל כמ"ש ב"י יו"ד סימן ק"ס בשם תשו' הריב"ש סימן תס"ה ובסימן קס"א בשם נמוק"י ורשב"א ור"ן והכי קי"ל ביו"ד סימן קס"א ס"ה ע"ש ואם כן בשלמא בגזל אף דבשעת קיום המצוה ל"ה שוב עבירה מ"מ שפיר כתבו אחרונים דכיון דאיכא עשה דהשכב שאמרה תורה בגזל גופיה להכי גם בשעת קיום המצוה איכא איסורא דגזל אבל ברבית אפילו אי יוצאה בדיינים ומחויב להתזיר משום דוחי אחיך עמך מ"מ עבירת הרבית כבר עברה דמצוה דוחי אחיך עמך מילתא אחריתא היא ולא משום איסורא דרבית גופיה אמרה תורה דוחי אחיך עמך אלא משום דממון דרבית הוא ג"כ שלא כדין ממילא קאי נמי וחי עמך ארבית אבל האיסור כבר חלף הלך לו, ותדע לך דאינימא דוחי עמך קאי דוקא ארבית א"כ הו"ל לאו הנל"ע כמו גזל ולא אישחמיט תנא דס"ל הכי ועיין מהרש"א ב"מ ס"א דרבית ל"ה להנל"ע אפילו רבית קצוצה יוצאה בדיינים ע"ש והוא סיוע לדברינו.

[אבל לענד"ן בסגנון זה דאיצטריך קרא כגון שלקח אתרוג בחוכו אלא שהאתרוג היה שווה יותר מהחוב בפחות משווה פרוטה ולדעת תוס' ב"מ ס"א ד"ה אם אינו ל"ש רבית בפחות משווה פרוטה ולא כן דעת הרמב"ם פ"ו ממלוה ועיין בטוש"ע יו"ד סימן קס"א פלוגתא בזה ומל"מ שם ואמנם אנן אליבא דתוס' קיימינן דליכא איסור רבית בפחות משווה פרוטה ואם כן ליכא מצוה הבאה בעבירה ומ"מ משום לכם שפיר י"ל דפסול דנ"ל דבר חדש לפ"מ שהבינו אחרונים בדעת רש"י סוכה כ"ז דפחות משווה פרוטה ל"ח לכם א"כ ל"ש קנין בפחות משווה פרוטה וכעין מ"ש סמ"ע חו"מ סימן ק"ץ סק"א דפחות משווה פרוטה אינו חשוב לקנות בו איזה דבר דל"ח ממון ואפילו אם המלוה קונה הרבית והוי שלו אבל כל שהוא פחות משו"פ לא קנאו וכיון דהאתרוג אינו כולו לכם פטול דכולו לכם אמר רחמנא ולא חציו לכם וכמ"ש הר"ן סוכה ל"ג בהא דאתרוג חסר ביו"ט שני דכשר דוקא בשרובו קיים דעדיין שמו עליו אבל בלא"ה לא דאתרוג אמר רחמנא ולא חציו אתרוג ע"ש וה"נ דכוותי' וי"ל, ושורר בישוע"י סוף ה' פסח דבפחות משווה פרוטה אף דל"ח ממון ואינו מחויב במ"ע דוהשיב את הגזלה מ"מ אינו נחשב כשלו ע"ש באריכות.

אבל בלא"ה אין התירוף עולה יפה שהרי קושית תוס' היה דלמ"ל קרא לכם להוציא הגזול ת"ל דהוי מצוה הבאה בעבירה וע"ז תירץ דצריך קרא לכם להוציא הרבית הרי יותר היה לו לומר דלכם אתי לשאול וכמ"ש התוספות באמת אבל קושית תוס' היה דלגזל ל"צ קרא וא"כ לא הועיל בתי' דאתי לכם לרבית דמ"מ אכתי תקשי דלגזול ל"צ.

ואני רגיל לתרץ לפמ"ש ישוע"י הנ"ל דצריך קרא לגול פחות משהו פרוטה דליכא מ"ע והשיב ול"ה מצוה הבאה בעבירה דהעבירה כבר עברה וכדברי אחרונים הנ"ל בדעת תוספות ומכל מקום לכם לא הוי דאינו נחשב כשלו.

ועונ"ל לפמ"ש הר"ן נדרים פ"ה בשם הרשב"א שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולין אחרים ליטל אותן בעל כרחו ואינו יכול לעכב אע"פ שיכול ליתשל על נדרו כיון דהשתא מיהא לא איתשל מיהא היכי דאיתשל חייבין לשלם כיון דחכם עוקר נדרו מעיקרו כיון דאיתשל הוויין אלו פירי כאלו לא נאסרו מעולם ע"ש והר"ן חולק. ולפי"ז י"ל דצריך קרא לכם אם נטל אתרוג ממי שאסר ע"ע הנאת פירות ושוב איתשל על נדרו דצריך לשלם דמשום מצוה הבאה בעבירה ליכא דבהתירא אתי לדי' ומ"מ לכם לא הוי ואם אין זכרוני כוזב לי ראיתי כן בילדותי במחברת יגדיל תורה ואינו תח"י כעת.

וי"ל בזה מדרש הובא בהגהות חכמת שלמה למהרש"ק מבראדי זצ"ל או"ח סימן תרמ"ט ולקחתם במקח ולא בגזול לכם משלכם להוציא את הגזול והוא תמוה תרתי לגזול למה לי, ולפי האמור א"ש דחד קרא צריך למודר הנאה חכה בו א' ושוב נשאל על נדרו דצריך להחזירו לרשב"א ואם לא החזיר ושילם גזל הוא בידו ומ"מ כיון דבהתירא אתי לידו צריך קרא מיוחד וא"ש.

ובזה אצא בשים שלום וברכה, ברכי"י ובהמשכה, כנפשו ונפש ירידוש"ת באהבה
בן ציון בלום

חידושים מתדב"נ הגאון רבי יהודה אריה אלטר זצ"ל
 מח"ס פרי ביכורים, ארי במסתרים ואמת ליהודה
 מתוך רשימות שערך לעצמו על דחש"ע

במסכת סוכה דף ד' בנה בה אצטבא כשרה, ופרש"י דכשרה גם מה שחורף לאצטבא כדן פסל היוצא מן הסוכה דף י"ט, והריטב"א כאן חולק על זה שרק תחת האצטבא כשר. וצריך להבין לדעת הריטב"א מדוע פליג על רש"י ומאי שנא מהא דפסל היוצא שכשר. והנה מהמאירי כאן נראה דפסל היוצא הוא כיון שהסכך כשר רק שליכא דפנות לכן כשר, אבל כאן בסוכה הגבוהה הלמעלה מעשרים אין הפסול בדופן רק בסכך ובסכך פסול לא שייך פסל היוצא וכדמוכח מהא דסכך פסול פוסל בארבע. וכן משמע בגמרא שפסול דלמעלה מעשרים הוא פסול סכך ולא פסול דופן כמו שאמרו דלשויה דופן דוקא בשלוש טפחים אבל כאן יש על זה דין דופן ולכן עד ארבע אמות שייך להכשיר.

ומקלות מעץ המעמידים איזה כלי מותר לסכך בהם דכלי עץ העשוי לנחת (וכ"ש כשאין לו בית קבול מותר לסכך בו) אין מקבל טומאה.

תעשה ולא מהעשוי

עשית סוכה כשיש עליה גג שפותח אותו וסוגר מפני הגשמים אם אותו גג צריך להיות פתוח בעת עשיית הסוכה, הנה בהגהות הרא"ש פ"ק דסוכה סימן כ"ד הביא דעת רבינו ברוך שאם עשה סוכה תחת התקרה ואחר כך הסיר התקרה פסולה שהתורה אמרה תעשה ולא מהעשוי ור"י הלבן הכשיר שאין שייך תעשה ולא מהעשוי רק כשגוף הסוכה נעשה בפסול אבל כשגוף הסכך כשר אלא שהתקרה גורמת לו הכא נמי דכשירה וכן פסק הרמ"א בשו"ע סימן תרכ"ו סעיף ב' אלא שבספר הכלבו כתב טעם אחד לפי שסלוק הגג עצמו חשיב מעשה להכשיר הסכך וכן כתב כטעם הזה הבית יוסף בשם הא"ח והנפקא מינה בין הטעמים בעשה סוכה תחת האילן שלטעם הכלבו והא"ח אין לומד שקציצת האילן הוי מעשה להכשיר וכדמפורש בגמרא שלא אמרו קציצתן זו עשייה במחובד, וצריך לחלק בין סלוק הגג דחשיב מעשה לקציצת האילן שאין בזה מעשה והרמ"א שהכשיר גם בעשה הסוכה תחת מחובר ע"כ ס"ל בטעם של ד"י הלבן אלא שהמגן אברהם באות ז' פליג עם הרמ"א וס"ל דדוקא בעשיית סוכה תחת הגג כשירה כשמסיד אחר כך הגג דהסרת הגג המחובר חשוב מעשה אבל פתיחת גג העשוי לפתוח ולסגור לא חשיב מעשה פסול משום תעשה ולא מהעשוי, אלא שדבריו צריכין ביאור דמדוע נחשב הסרת הגג המחובר יותר מעשה מהסרת הגג העומד ליפתח וצ"ע.

קונ' צלא דמהימנותא

ובעושה דפנות ואחר כך סכך וסילק הדפנות ושוב החזירן כשירה דהגם דבעת עשיית הסכך צריך שיהא דפנות ואח"כ סכך ואם הקדים הסכך פסול משום תעשה ולא מהעשוי, מ"מ כאן שבעשיית הסכך היה בכשרות הגם דאחר כך סילק הדפנות אין בזה פסול תעשה ולא מהעשוי וגם יהא לפי זה דסכך העומד לשם סוכה משנה לשנה כיון שכשר הסכך הגם שכל השנה היה הגג סגור סגי כשפותח הגג לפני סוכות ואין צריך לנענע כל הסכך משום תעשה ולא מהעשוי.

אין הדפנות מגיעים לסכך

מבואר שאין צריך שיגיעו הדפנות לסכך, אלא שבר"ן וכן בחידושי הריטב"א כתבו שאין הטעם משום שאין צריך שהסכך יהא על הדפנות אלא משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא והוי כאלוהדפנות נוגעים בסכך, והעיר לי בזה חכ"א לפי מה שכתב השפ"א ז"ל בדף ד' דסיכך על גבי ארבע פצימין דאביי ס"ל דאמרינן גוד אסיק מחיצתא ומקשה השפ"א שהרי סגי בשלש פצימין לשווי שלוש דפנות, ומתוך שלא אמרינן גוד אסיק רק בדיק דפנות (וזה כעין מה שכתב המג"א ריש סימן תר"ל דל"א לבוד רק בדי דפנות) ואם כן כשאין בסוכה רק שלוש דפנות יהא נצרך שיגעו הדפנות לסכך. ויש לפרש כוונת השפ"א שרק כשאין מחיצות הניכרות אבל כשיש מחיצות הניכרות אמרינן גוד אסיק גם בשלש דפנות ופשוט.

ולעיקר קושית השפ"א יש לומר דלא שייך גוד אסיק רק כשיש פצימין כנגדו ואז עולה הפצימין שכנגדו ליחשב מחיצה ולכן כשיש שלוש אכתי לא סגי להעלות שלוש דפנות עד שיהא ארבע פצימין ואז יעלו מדין גוד אסיק.

דין אויר בסוכה

כגמרא סוכה דף י"ט זה מצטרף ואין ישנים תחתיו לענין אויר פחות משלשה ותמזהו על זה הראשונים דאין לך סוכה שאין בה נקבים, והר"ן מתוך דרוקא כשראשו או רוכו יכולים לעמוד באויר הזה אז אסור לישן תחתיו. וכוונתו שאז שייך לומר שיושב תחת האויר ולא תחת הסכך. אולם הרמ"א הביא מרכיבו ירוחם שכן אם האויר הולך על פני כל הסוכה גם כן אין לישן תחתיו דכבר זה קשה ליהזר בסוכה שהסכך מקנים או נסרים ויש רווח בין קנה לקנה (ובלשון רבינו ירוחם יל"פ שכתב שהאויר הולך על פני אורך הסוכה ולי"ע אם הולך על רוחב הסוכה).

הערה על קונטרס עמק מור
אשר כתב נכדי היקר
בן הגאון החסיד מוה"ר אי"ל אלטר זלה"ה

בקושית הב"ח והט"ז על בעהש"ע א"ח סי' תרכ"ו שכתבו וז"ל אבל אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה אלא על ידי האילן צריך שישפיל הענפים ויערבם עם הסכך בענין שלא יהיו נכרים ויהא סכך רבה עליהם ומבטלין עכ"ל המחבר והקשה הב"ח והט"ז דהא קי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה ואיך כתב הש"ע לערב הסכך הפסול בסכך כשר ויבטלנו, ועיי' גם בלכרש, ואחד מהחי' כחב הט"ז ז"ל בשם הב"ח חי' שהביא המרדכי והאגודה דהא דאין מבטלין לכתחילה הוא מדרבנן והני מילי במקום שנהנה אבל מצוות לאו לינהות ניתנו, ותמהתא אדברי המרדכי והאגודה מה שתי' דהכא אין לו הנאה משום דמללה"נ דהא בעת ישיבת סוכה יש לו הנאת הגוף בהדי מצוה שנהנה מצל סוכה וכמשמעות התוס' ר"ה כ"ח ד"ה המורר הנאה דבסוכה יש הנאה כשיושב ונהנה מגוף הסוכה, וא"כ הכ"נ כיון שיש לו הנאת הגוף בהדי מצוה לא אמרינן כה"ג מללה"נ נוציינת לגמ' נדרים ט"ז ע"ב והנאח ישיבת סוכה צע"ק ועיי' שם בכיבור הרש"ש ודבריו צ"ב ובמקום אחר הארכתי]. וכתבת לתרץ דבאמת אין כאן הנאת הגוף בהדי מצוה כי דל מהכא את האילן (כלומר הסכך הפסול דהוא האוסר) אע"פ שאין צלתה עכ"ז יש לו הנאה במה שיושב במתצות הסוכה שיש בה צל (אלא שאין מרובה מחמתה) וא"כ עתה כשנוסף צל האילן שהוא הסכך הפסול, אין כאן הנאה נוספת לגוף האדם רק שנהנה שהסוכה הוכשרה ע"פ רי"ן ע"י התערבות האילן אך לא מצד גופו ובאופן שכל ההנאה היא מכשרת הסוכה פי' דבר שנגרם ע"י המצוה אמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו, והבאת שם דעת הריטב"א והמאירי ותמהת עליו ז"ל ונהנתי הרבה מישרות דברייך הן מהחידוש והן מהענין.

ולהשתעשע בדברייך ובתורה כתיב ואין משא פנים בדבר, ובאמת כי אכתי יש לבע"ד לחלוק על מה שכתבת דל מהכא את האילן אע"פ שאין צלתה מרובה מחמתה עכ"ז יש לו הנאה שיושב במקצת הסוכה שיש בה צל וא"כ עתה שנתוסף האילן שהוא הסכך הפסול אין כאן הנאה נוספת לגוף האדם רק שנהנה שהסוכה הוכשרה ע"פ הדין ע"כ וצ"ב שהרי כיון שקודם שבטל ישב בסוכה שחסר לו צל וחמתה מרובה נמצא דכשבא הסכך הפסול שעירב ועשה צל גמור שצלתה מרובה מחמתה הרי הוא נהנה מצל זה של האילן שלא הי' נהנה קודם רק מחצי הצל ועכשיו נתוסף צל אם לא שתאמר דהר"ל כחצי שיעור בצל והבן. אבל אני אתקן דברך ותירוצך עולה יפה והוא דבאמת לענין צל סוכה שרצה ליהנות מן הסוכה הנה כבר יש לו כל הצל שהרי האילן הסוכך על גבי הסוכה כבר ישנו שם ויש שם כבר כל הצל לישוב בסוכה לשם הנאת הגוף דהצל לענין הנאה אין נפ"מ אם באה ממחוכר או מתלוש ולכן לענין צל שתלוי בהנאת הגוף גם הסכך פסול מצטרף אלא מה שרצה להכשיר עכשיו הוא הסוכה ולכן

מערב האילן אם הסכך שלמטה אבל בעירוב זה אינו מוסיף צל בסוכה אלא שמכשיר את הסוכה ועל זה אמרינן מצות לאו ליהנות נתנו ואתי שפיר תירוצך.

זקנך המצפה לגדולתך דושה"ט בלוי"ג,

מנשה הקטן

(פח) חגיגת הרגל (מ"ע ל"ו)

צוה הקב"ה לעם קדשו לחוג ולעלות למקדש לרגל בשלש רגלים, שנאמר (שמות כ"ג י"ד) שלש רגלים תחוג לי בשנה.

משרשי המצוה שנצטוינו לעלות לבהמ"ק בקרבן, ולא יראו פניו ריקם, שאע"פ שהגוף הוא הגהנה מאותה האכילה, מכל מקום עיקר ההנאה לנשמה שתתחזק להראות פעולותיה בגוף על ידי שתתערך ותתענג הנפש בשבתות ויו"ט באכילה ושמחה של מצוה, משלמים וקרבן חגיגה. והאמת שהשי"ת שמו אין צריך דבר מדינו כמ"ש אם ארעב לא אומר לך, מ"מ בדמיון נפשינו אנחנו רואים כאלו נעמוד לפניו, והאמת שהנפשות קרובות אל הטוב במקום שהוא יותר משאר מקומות. חגיגה י', ר"ח פ"א מחגיגה, סה"מ מ"ע נ"ב, סמ"ג עשין רכ"ז, יראים קכ"ו.

משנה הלכות

בשבת אין חגיגה דוחה שבת, ויש לו תשלומין (ר"מ שם ה"ח ה"ד). אינו דוחה את הטומאה (ר"מ שם ה"ז). ואלו פטורים, נשים ועבדים טומטום ואנדרוגינוס חרש ואלם שוטה וקטן סומא, אפילו בעין אחת, חיגר אפילו ברגל אחת, זקן וחולה, וענוג שאינו יכול להלוך יחף בלי מגעלים ובלי משענת וטמא וערל (ר"מ שם פ"ב ה"א). חציו עבד וחציו בן חורין מחלוקת הפוסקים (ר"מ וראב"ד שם). לא היה ראוי בראשון פטור מן התשלומין (ר"מ שם ה"ה). קטן שהגדיל בתוך הרגל נראה דפטור מן הקרבן דלא היה ראוי ביום ראשון. ודעת הריטב"א (סוכה מ"ז ע"ב ד"ה רגל) דקטן שהגדיל תוך הרגל של סוכות חייב לחוג בשמ"ע. הדר בחור"ל פטור מן הראיה (תוס' פסחים ג' ע"ב ד"ה מאליה), והר"מ לא הביא דין זה, ועמל"מ (פ"א מק"פ ה"א).

[כללים] ונוהג בזמן הבית ועובר עליה ונראה בעזרה ביום ראשון של חג ולא הביא קרבן ביטל עשה זו ואקרבן ראה עובר גם בלאו. ואינו לוקה עליו שהרי לא עשה מעשה.

(פח) [אופן קיום המצוה] קיום המצוה, שלש מצות נוהגות ברגל, חגיגה, ראייה, ושמחה (ר"מ פ"א מה' חגיגה ה"א), וטעון לינה בירושלים אף אם לא הביא קרבן (תוס' ר"ה ה' ע"א ד"ה מה חג המצות טען לינה, בשם ירושלמי). קרבן חגיגה מביא ביו"ט ראשון לשלמים, בת שתי כסף או יותר (שם ה"ג ה').

[פרטי דינים] השותפין מביאין קרבן א', ובלבד שיגיע לכ"א שתי כסף (טורי אבן חגיגה ה' ר', הובא במנ"ח). לא הקריב בראשון מקריב כל החג, אפילו ביו"ט אחרון, שמ"ע, ושבועות יש לו תשלומין כל שבעה כחג המצות (ר"מ שם ה"ז ח'). עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו, והוי מעוות שלא ויכל לתקן (ר"מ שם ה"ז). הקריב קרבן חגיגה עיו"ט ואכלה ביו"ט, נחלקו הראשונים אי יוצא בה (עין בספרי שר"ת משנה הלכות ח"ג סי' ר"ח מירושלמי). באה מן החולין או ממצות המעורב מעשר שני עם חולין (ר"מ שם פ"ב ה"ב). יש לו אוכלים הרבה מצוה להקריב הרבה קרבנות (ר"מ שם פ"א ה"ב). [הנדחין והפטורים] חל יו"ט ראשון